

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra německých a rakouských studií

Zuzana Mjartanová

**Volebný úspech die LINKE v Nemecku
na spolkovej a zemskej úrovni: prípad
Hamburgu**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Zuzana Mjartanová**
Vedúci práce: **JUDr. Vladimír Handl, CSc.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

MJARTANOVÁ, Zuzana. *Volebný úspech die LINKE v Nemecku na spolkovej a zemskej úrovni: prípad Hamburgu*. Praha, 2012, 63 s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut mezinárodních studií. Katedra německých a rakouských studií. Vedúci bakalárskej práce JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Abstrakt

Die LINKE je nová, radikálne ľavicová strana v Nemecku, ktorá sa etablovala ako strana sociálnej spravodlivosti, protestu voči kapitalizmu a pacifizmu. Na rozdiel od jej predchodkyne PDS, Strany demokratického socializmu, sa jej podarilo zakoreníť nielen vo východných spolkových krajinách ale aj na západe a zabezpečiť si volebnú podporu. Táto práca skúma dôvody úspechu die LINKE na spolkovej úrovni vo voľbách do spolkového snemu v roku 2009 a dôvody úspechu v zemských parlamentoch na západe v rokoch 2007-2011, čo je podporené samostatnou kapitolou o histórii strany a jej úspešnosti v Hamburgu. Na začiatku práce je zhrnutý historický kontext, ktorý slúži pre porovnanie úspešnosti terajšej strany a jej predchodkýň. Potom sa práca zameriava na vysvetlenie úspechu strany a za hlavné faktory úspešnosti považuje zmenenú politickú, ekonomickú a sociálnu situáciu v Nemecku, premenu členskej a volebnej základne strany, charakter a program strany. Na príklade Hamburgu je vysvetlený rozdiel medzi zemskou a spolkovou úrovňou a príčiny úspechu strany v tomto meste. Teoretická analýza je podporená aj empiricky, anketou medzi respondentmi z Hamburgu. Práca tak podáva komplexný obraz o príčinách volebného úspechu strany v posledných rokoch ako na zemskej, tak na spolkovej úrovni.

Abstract

Die LINKE is a new, radical left party in Germany, which established itself as a party of social justice, protest against capitalism and pacifism. Contrary to its predecessor, the party of democratic socialism – PDS, die LINKE got firmly rooted not only in East German states but also in the West, and thereby it guaranteed itself electoral support. This thesis examines the reasons for electoral success of die LINKE at federal level in the elections to federal parliament (*Bundestag*) in 2009, as well as

success in state elections held in 2007-2011. This statement is supported by the chapter about the history and the current achievement of the party in Hamburg. At the beginning of the thesis, historical context is examined in order to compare the success of the party and its predecessors. The next part explains electoral results of the party and indicates main factors of the success: changed political, social and economic situation in Germany, transformation of party membership and electorate as well as the character of the party. The case of Hamburg serves as an explanation of differences between state and federal level. Theoretical analysis is supported also empirically – with the survey made in Hamburg. The thesis presents complex picture of the party with its electoral achievements in the last 5 years on both federal and state level.

Klúčové slová

Die LINKE, PDS, nástupnícka komunistická strana, zemský parlament, spolkový snem, Bundestag, Hamburg, voľby, Nemecko

Keywords

Die LINKE, PDS, communist successor party, state parliament, federal parliament, Bundestag, Hamburg, elections, Germany

Rozsah práce: 81 381 znakov

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby bola práca sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa 16.5.2012

Zuzana Mjartanová

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rada pod'akovala vedúcemu tejto bakalárskej práce,
JUDr. Vladimírovi Handlovi, CSc. za cenné pripomienky a rady, ktorými ma usmernil
k úspešnému dokončeniu práce.

Institut mezinárodních studií
Projekt bakalářské práce

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno: Zuzana Mjartanová	
E-mail: mjartanova.zuzana@gmail.com	
Semestr: 4.	
Akademický rok: 2010/2011	
Název práce: Die LINKE - volebný úspech strany na prípade oblasti Hamburgu	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok): 2., 2011/2012	
Vedoucí bakalářského semináře: doc. PhDr. Michal Kubát, PhD.	
Vedoucí práce (není povinné): JUDr. Vladimír Handl, CSc.	
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek): PDS/ die Linke, strana, ktorá je ústrednou téhou tejto práce je zaujímavý podklad pre akademickú analýzu z dvoch dôvodov. Jednak je to samotný fakt, že je to nástupnická strana SED - teda postkomunistická strana Nemecka. Druhou zaujímavou skutočnosťou je, že je to strana úspešná - že sa dokázala transformovať, premeniť a presadiť sa najprv ako regionálna strana východného Nemecka a následne ako celo nemecká strana. S tým súvisí aj výber konkrétnej spolkovej krajiny na skúmanie úspešnosti a zázemia strany - Hamburg, ktorý patrí do západnej časti Nemecka a je zaujímavé na ňom ukázať, ako sa strana dokázala presadiť.	
Předpokládaný cíl (5 řádek): Ukázať prečo sa PDS/die Linke dokázala presadiť nielen na východe ale hlavne na západe Nemecka. Cielom práce bude ukázať, prečo sa strana do určitého obdobia nebola schopná presadiť na západe a naopak, prečo sa jej to v roku 2009 tak úspešne podarilo. Konkrétnie faktory budú ukázané na prípade Hamburgu - kde bude skúmané ako strana pôsobí v zemskom parlamente.	
Základní charakteristika tématu (10 řádek): Základnou téhou práce bude určiť faktory vďaka ktorým sa PDS/die Linke dokázala presadiť aj na západe Nemecka - teda ktoré ovplyvňujú jej volebný úspech. Strana sa po roku 1989 transformovala a stala sa reprezentantom východného Nemecka a dlhú dobu zostávala len regionálnou stranou bývalých 5 spolkových krajín NDR. Práca bude ukazovať, ako sa strana postupne uchytila na západe Nemecka a ako sa zo strany, ktorá sa do federálneho parlamentu dostala vždy iba vďaka priamym hlasom stala strana, ktorá dokázala vo volbách 2009 získať cez 11% hlasov. Konkrétnie bude tento úspech skúmaný na Hamburgu - na zemskom parlamente, budú určené faktory, ktoré dovedli stranu k volebnému úspechu. Celkovo práca dáva na príklade úspešnosti v zemských parlamentoch odpoveď na otázku, prečo strana nebola do určitého momentu v západných zemských parlamentoch úspešná a prečo sa ňou stala.	
Předpokládaná struktura práce (10 řádek): Práca je prípadovou štúdiou, ktorá sa zameriava na vývin strany PDS/die Linke hlavne v oblasti Hamburgu. Je delená na 3 kapitoly. Prvá kapitola nastieňuje obecný vývoj strany - od jej transformácie v roku 1989/1990 až do súčasnosti. Skúma volebné programy strany a úspešnosť vo federálnom parlamente - v Bundestagu. Takisto hovorí o premene z PDS na die Linke. Druhá kapitola je potom venovaná užej téme role PDS/die Linke v zemských parlamentoch. Na základe volebných výsledkov z jednotlivých rokov - od zjednotenia Nemecka v roku 1990 až po súčasnosť sa ukazuje, že strana bola do určitého momentu iba regionálnou stranou východného Nemecka a naopak od určitého momentu pomaly začne byť úspešná aj v západných spolkových krajinách. Vyhľadáva nám hlavná myšlienka celej práce - ako sa strana dokázala premeniť a aké sú faktory jej volebného úspechu. Tieto faktory budú potom ukázané v poslednej, tretej kapitole, ktoré sa bude zaoberať prípadom spolkovej zeme Hamburgu - ako sa strana vyvíja tu - kedy tu bola založená, kto tvorí jej členstvo a hlavným cieľom bude ukázať faktory, na základe ktorých sa strana dokázala	

v tomto regióne úspešne usadit'.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- Bruna, Petr. Vysvětlení volebních úspěchů PDS v nových spolkových zemích v 90. letech. Praha: Institut mezinárodních studií Univerzity Karlovy (bakalářská práce, vedoucí Vladimír Handl), 2008.
- Grzymala-Busse, Anna M. *Redeeming the Communist Past: The Regeneration of Communist Parties in East Central Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Hough, Dan, Koss Michael and Olsen, Jonathan. *The Left Party in Contemporary German Politics*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2007.
- Hough, Dan, Koss, Michael and Olsen, Jonathan. *Left Parties in National Governments*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2010.
- Hough, Dan. "The Programmatic Development of the Eastern German PDS: Learning What from Whom and Under What Conditions?" In *Learning from the West?*, edited by Dan Hough, William E. Paterson and James Sloan. New York: Routledge, 2006.
- Hough, Daniel. *The Fall and Rise of the PDS in Eastern Germany, 1989-2000*. Birmingham: Birmingham University Press, 2002.
- Jesse, Eckhard and Lang, Jürgen P. *Die Linke - der smarte Extremismus einer deutschen Partei*. München : Olzog, 2008.
- Kafka, Václav. *PDS a politické důsledky spoluodpovědnosti za vládu v Berlíně v období 2001-2006*. Praha: Institut mezinárodních studií Univerzity Karlovy (diplomová práce, vedoucí práce Vladimír Handl), 2010.
- Kitschelt, Herbert, Mansfeldova, Zdenka et al. *Post Communist Party Systems: Competition, Representation, and Inter-Party Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Kopeček, Lubomír and Hloušek, Vít. *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. Brno : Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2002.
- Neu, Viola. *Das Janusgesicht der PDS : Wähler und Partei zwischen Demokratie und Extremismus*. Baden-Baden : Nomos Verl.-Ges., 2004.
- Olsen, Jonathan. "The Dilemmas of Germany's PDS". *German Policy Studies/Politikfeldanalyse* 2(2002): 197-220.
- Schnirc, Carina. *Die PDS als Kommunalpartei : ein ost- westdeutscher Vergleich*. Marburg : Tectum, 2008.
- Tvedt, Kurt-Henning. "The East German Transition Game." *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 20(2004): 73-97.

Podpis studenta a datum

9.6.2011

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Úvod	2
1. Transformácia SED na PDS a charakter novovznikutej strany	6
1.1. Situácia po páde Berlínskeho múru: PDS v prvých slobodných voľbách.....	6
1.2. Výber stratégie transformácie strany: ľavicový ústup	9
1.3. Charakter strany po zjednotení Nemecka: program 1993.....	10
1.4. Vnútorná štruktúra strany a členská základňa.....	11
1.5. PDS ako regionálna strana východného Nemecka: volebné výsledky 1994-2002.....	12
2. Od PDS k die LINKE.....	18
2.1. Dopad volieb 2002 a volebný program z roku 2003	18
2.2. Voľby 2005: volebná iniciatíva ľavice	20
2.3. Fúzia strany WASG a PDS – vznik die LINKE	21
3. Úspech strany v starých spolkových krajinách: príčiny úspechu	23
3.1. Voľby do Spolkového snemu 2009 a zemských parlamentov 2007-20011 – úspech Die LINKE	23
3.2. Príčiny úspechu: členstvo a voliči strany.....	26
3.3. Príčiny úspechu: charakter a program strany	29
4. Hamburg – príklad úspechu strany vo voľbách do Spolkového snemu aj zemského parlamentu.....	32
4.1. História strany v Hamburgu	32
4.2. Voľby do zemského parlamentu 2008 a 2011 a Spolkového snemu 2009	34
4.3. Pohľady členov strany a nestraníkov na úspech Die LINKE.....	36
Záver.....	39
Summary	42
Použitá literatúra.....	44
Literatúra.....	44
Elektronické zdroje.....	46
Zoznam príloh	48
Prílohy	49

Úvod

Politický systém Spolkovej republiky Nemecko sa od znova-zjednotenia v roku 1990 výrazne premenil. Dnes má päť etablovaných politických strán, z ktorých die LINKE je najnovšia a zároveň najkontroverznejšia. Hoci tento systém sa stále mení, v súčasnosti sa k slovu dostáva napríklad Pirátska strana (Piratenpartei) ktorá sa možno stane ďalšou parlamentnou stranou, die LINKE je v ňom pevne zakorenená. Je to strana, ktorá vznikla v roku 2007 zlúčením dvoch veľmi odlišných strán, PDS a WASG. PDS, Strana demokratického socializmu vznikla ako nástupkyňa SED, Zjednotenej socialistickej strany Nemecka, ktorá vládla v NDR. WASG, Volebná alternatíva pre prácu a sociálnu spravodlivosť, vznikla odštiepením časti členov SPD ako reakcia na reformy Hartz IV, ktoré výrazne osekali nemecký sociálny systém. Die LINKE je extrémne heterogénna strana, ktorá na začiatku pútala pozornosť ako protestná strana, no postupne sa dokázala začleniť do systému SRN. V súčasnosti má program sociálnejší ako sociálna demokracia a ekologickejší ako nemeckí Zelení.¹

Na prípade die LINKE ma zaujala práve táto heterogénnosť a minulosť strany. Ako je možné, že strana, ktorej predchodyňa PDS bola kedysi odsúdená na zánik ako anachronizmus, vo voľbách v roku 2009 do spolkového snemu dosiahla cez 11% hlasov? Je to strana na jednej strane zložená z bývalých členov SED a na druhej strane stoja členovia zo starých spolkových krajín, ktorí bojujú za prekonanie kapitalizmu a za novú sociálnu rovnosť (čo je naozajstná autentická radikálna ľavica). Čím si strana dokázala získať voličov a presadiť sa na západe Nemecka ked' ešte pred rokom 2005 (kedy prvýkrát kandidovala vo voľbách do Spolkového snemu ako die Linkspartei.PDS) jej predchodyňa PDS nebola schopná dosiahnuť ani 5% klauzulu vo voľbách (roky 1990-1994, 2002)? Prečo sa strane podarilo dosiahnuť zastúpenie v zemských parlamentoch v starých spolkových krajinách, akým je hamburgský senát? Mojou hlavnou výskumnou otázkou je teda najst' faktory na volebný úspech strany vo voľbách do Spolkového snemu v roku 2009 a do zemských parlamentov od roku 2007.

Časovo som prácu vymedzila na celý život strany a jej predchodkýň – teda od pádu Berlínskeho múru v roku 1989 až do roku 2011, kedy sa konali posledné voľby do zemského parlamentu v Hamburgu. Históriu PDS a vznik strany považujem za dôležitú pre názorné ukázanie rozdielu úspešnosti strany v nových a starých spolkových

¹ Bündniss 90/Die Grünen

krajinách. Faktory ktoré zohrali rolu v 90. rokoch a po roku 2005 sú ale úplne odlišné nielen kvôli časovému rozdielu, ale aj kvôli meniacemu sa charakteru strany. Ten sa samozrejme zmenil zlúčením v roku 2007, no aj tak die LINKE zdelenie členstvo PDS, ktoré dodnes tvorí cca 70% členskej základne. Strana sa aj tak dokázala profilovať nanovo a pritiahnúť pozornosť voličov. Takisto zohrala dôležitú úlohu v úspechu strany prebiehajúca ekonomická kríza a s tým súvisiaci posun k ľavici. Toto reflektujú vo svojich prácach aj odborníci, ktorí sa zhodujú na tom, že strana je úspešná kvôli svojmu charakteru protestnej strany, kvôli ekonomickej kríze a kvôli schopnosti začleniť viacero skupín a názorov do jedného politického subjektu.

Literatúra použitá v mojej práci sa delí na viacero častí – nie prístupmi, ale časovým vymedzením a tému, ktorou sa zaobrá. V prvých dvoch častiach je viac historických prác, zaobrajúcich sa históriou PDS a jej charakterom v 90. rokoch. Významné je dielo Johna Ishiyamy a Andrása Bozókiho², ktorí sa zaobrajú transformáciou post-komunistických strán v strednej a východnej Európe. Bližšie PDS sa potom venuje Daniel Ziblatt³, ktorý ju dáva do porovnania s maďarskou nástupnickou komunistickou stranou. Histórii strany a jej volebných úspechom v nových spolkových krajinách sa vo svojich prácach venuje britský historik Dan Hough⁴, ktorý rozoberá charakter strany v 90. rokoch, transformáciu strany a pokračuje až k súčasnej die LINKE, najnovšie analýzy sú práve od neho. Komunistickej nostalgie v SRN sa venuje český historik Václav Šmidrkal⁵ a približuje tak jeden z dôležitých faktorov úspešnosti strany. Kritickejšie sa na vývoj PDS pozera Viola Neu⁶, ktorá ju vidí ako pokračovateľku SED no aj ako nanovo založenú stranu. Tento kritický pohľad

²John Ishiyama a András Bozóki. "Adaptation and Change: Characterizing the Survival Strategies of the Communist Successor Parties". *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 17(2001): 32-51.

³ Daniel Ziblatt. "The Adaptation of Ex-Communist Parties to Post-Communist East Central Europe: a Comparative Study of the East German and Hungarian Ex-Communist Parties." *Communist and Post-Communist Studies* 31(1998): 119-137.

⁴ Dan Hough. „The Programmatic Development of the Eastern German PDS: Learning What from Whom and Under What Conditions?“ V *Learning from the West?* ed. Dan Hough, William E. Paterson a James Sloam. (New York: Routledge, 2006), 145.

Dan Hough. *The Communist Successor Parties of Central Europe: Challenges and Opportunities*. (Berlin: Rosa Luxemburg Foundation, 2003), 4.

Dan Hough. *The Fall and Rise of the PDS in Eastern Germany*. (Birmingham: University of Birmingham Press, 2002), 7-8.

⁵ Václav Šmidrkal. "Stesk po diktatuře? Na prahu třetího desetiletí východoněmecké „Ostalgie“. „Dějiny a současnost“ 34 (2012), 14-17.

⁶ Viola Neu. *Das Janusgesicht der PDS: Wähler und Partei zwischen Demokratie und Extremismus*. (Baden-Baden: Nomos Verl.-Ges., 2004), 17.

je samozrejme ovplyvnený politickým zázemím autorky, je analytičkou pravicovej Nadácie Konráda Adenauera.⁷

Za dôležitú časť literatúry považujem priamo dokumenty strany, či už PDS alebo die LINKE. K tým patria hlavne programy, prvým je Chemnitzský program PDS z roku 2003⁸, ktorý vyšiel po prehratých voľbách v roku 2002, kedy sa strana nedostala do spolkového snemu pretože neprekonaťa 5% klauzulu. Druhým dôležitým dokumentom ktorý ukazuje charakter strany dnes je Erfurtský program die LINKE prijatý v októbri 2011.⁹ Posledným dôležitým dokumentom strany je volebný program pred voľbami do zemského parlamentu v Hamburgu v roku 2011¹⁰, ktorý odráža najdôležitejšie témy strany na zemskej úrovni.

Posledná časť literatúry je hlavne analytická, zaobrájúca sa volebnými úspechmi Die LINKE ako na spolkovej tak na zemskej úrovni. Za dôležitú považujem prácu Cornelia Hildebrandt¹¹, ktorá podáva obraz o die LINKE komplexne – s volebnými úspechmi no aj neúspechmi, rozoberá aj voličskú a členskú základňu. Podáva skôr pozitívny obraz o strane – čo je dané jej politickým zázemím a prácou, pracuje ako analytička v Nadácii Rózy Luxemburgovej, ktorá bola zriadená predchodyňou die LINKE PDS.¹² Analýzu sociálnych a ekonomických faktorov podpory strany rozoberajú Mark I. Vail a Benjamin T. Bowyer.¹³ Analýzu podpory strany na zemskej úrovni podáva Michael Hartwig¹⁴, ktorý prináša aj prieskumy verejnej mienky a analyzuje voličskú základňu.

Práca je delená na štyri kapitoly. Prvá podáva analýzu predchodyne die LINKE PDS v 90. rokoch – ako sa strana bola schopná zaradiť do systému SRN, prečo bola schopná prežiť, ako uspela vo voľbách a ako sa organizačne a ideologickej členila.

⁷Konrad Adenauer Stiftung: Dr. Viola Neu. Navštívené 12.5.2012 na <http://www.kas.de/wf/de/37.61/>.

⁸ Das Program der Linkspartei.PDS. Navštívené 24.4.2012 na <http://archiv2007.sozialisten.de/partei/dokumente/programm/index.htm>.

⁹ Program strany Die LINKE, prijatý 21.-23. 10.2011 v Erfurte, dostupný z http://www.die-linke.de/fileadmin/download/dokumente/englisch_die_linke_programm_erfurt.pdf.

¹⁰ Volebný program strany Die LINKE: „Für ein soziales Hamburg!“, dostupné na <http://fuer-ein-soziales-hamburg.de/programm/wahlprogramm.html>.

¹¹ Cornelia Hildebrandt, „Die LINKE in Germany.“ v Cornelia Hildebrandt a Brigit Daiber, *The Left in Europe: Political Parties and Party Alliances between Norway and Turkey*. (Brussels: Rosa Luxemburg Foundation, 2009), 140.

¹² Rosa Luxemburg Stiftung: Cornelia Hildebrandt. Navštívené 12.5.2012 na <http://www.rosalux.de/gesellschaftsanalyse/specials/institut-fuer-gesellschaftsanalyse/cornelia-hildebrandt.html>.

¹³ Mark I. Vail a Benjamin T. Bowyer. „Poverty and Partisanship: Social and economic resources of support for the far Left in contemporary Germany.“ *Comparative European Politics* (2011), 2-3, 6.

¹⁴ Michael Hartwig, „Wer wählt die LINKE?“ (analýza volebných výsledkov Die LINKE v Hamburgu z volieb do zemského parlamentu v roku 2008), dostupné na http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Buergerschaftswahl_HH08.pdf.

Považujem za dôležité zmieniť tieto faktory, pretože prispeli k charakteru strany ako regionálnej strany východného Nemecka – teda strany, ktorá bola etablovaná v nových spolkových krajinách no nebola až do roku 2005 schopná presadiť sa na západe (preto používam výraz regionálna strana). Takisto je Nemecko v 90. rokoch rozdelené na dve časti východ–západ, pričom na západe bol systém štyroch strán – CDU/CSU, SPD, FDP a Zelení a na východe troch strán – CDU/CSU, SPD a PDS. Druhá kapitola sa zaoberá osudom strany po neúspešných voľbách v roku 2002, kedy sa strana nedostala do spolkového snemu a stratila status frakcie. Po tomto sa rozhodla v roku 2005 kandidovať spoločne s WASG ako Die Linkspartei.PDS a o dva roky neskôr sa strany zlúčili.

Práca pokračuje treťou kapitolou, zameranou na vysvetlenie volebných úspechov strany po roku 2005. Strana sice bola úspešná už v tomto roku – no ako strana protestnej voľby – proti reformám bývalej vlády. Takisto to bola nová strana. Volebné výsledky vo voľbách do zemských parlamentov sú skúmané v rozmedzí rokov 2007 až 2011 a vo voľbách do spolkového snemu je skúmaný rok 2009. Táto časť vysvetľuje dôvody úspechu strany a hľadá ich v ekonomickej a sociálnej situácii v Nemecku no aj v charaktere strany a premene voličskej základne.

Posledná štvrtá kapitola sa zameriava na zemskú úroveň, konkrétnie na prípad Hamburgu. Ten som si vybrala jednak preto, že je to tradičná bašta ľavice a preto, že to je jediná stará spolková krajina v ktorej sa die LINKE a jej predchodkyňa PDS zúčastnili na každých voľbách – a je tak ľahké zmapovať a porovnať úspechy a neúspechy strany. Záver tejto kapitoly tvorí samostatná časť, ktorá má overiť výsledky predchádzajúcej analýzy s pomocou ankety, na ktorej sa zúčastnilo 20 respondentov z Hamburgu. Empirický kvalitatívny výskum je v práci dôležitý na potvrdenie teoretických analýz a ukazuje tak prevedenie do praxe. Hoci výskumná vzorka v tejto ankete nie je ideálna, môže podľa môjho názoru dobre poslúžiť na ukázanie daného prípadu v praxi. V závere práce zhrniem odpoved' na hore položenú výskumnú otázku.

1. Transformácia SED na PDS a charakter novovznikutej strany

Terajšia strana die LINKE začínala svoju dráhu ako nástupnícka strana bývalej zjednotenej socialistickej strany Nemecka SED. Nemecká demokratická republika a jej vedúca strana sa zrútili pár týždňov po páde Berlínskeho múru 9. novembra 1989.¹⁵ Strana musela urobiť radikálne zmeny v ideológii, organizácii strany a politike a čeliť novým výzvam súvisiacim zo zmenou režimu. V nasledujúcej kapitole sa budem venovať práve týmto zmenám: teda zmene názvu strany, čo nové to prinieslo, ako sa strana zmenila respektíve nezmenila ideologicky, akú zmenu prežila členská základňa a ako to celé ovplyvnilo charakter strany na skoro dve desaťročia.

1.1. Situácia po páde Berlínskeho múru: PDS v prvých slobodných volbách

Hans Modrow, nástupca Ericha Höneckera na poste posledného premiéra Nemeckej demokratickej republiky, presne vystihol dôvod pádu Berlínskeho múru: strana už nebola schopná reagovať na aktuálnu situáciu. Členovia SED čelili zo strany spoločnosti obrovskej kritike za posledné štyri desaťročia života v reálnom socializme a do úplne novej situácie bola strana postavená 3. decembra 1989, kedy parlament NDR (Volkskammer) odstránil vedúcu úlohu strany z ústavy.¹⁶ Na zjazde strany 8.-9. decembra sa stal novým predsedom reformátor Gregor Gysi, známy ako súdny obhajca protirežimných aktivistov v NDR v 80. rokoch.¹⁷ Na ďalšom zjazde o týždeň neskôr, v dňoch 16.-17. decembra strana prijala čiastočnú zmenu mena na SED-PDS (Zjednotená Socialistická Strana Nemecka – Strana Demokratického Socializmu).¹⁸ O premenovaní sa strana rozhodla hlavne preto, aby sa odlišila od SED (a tým ľuďom nepripomíala zločiny bývalého režimu), za vzor jej slúžila bývalá maďarská komunistická strana, ktorá taktiež prešla transformáciou na nástupnícku stranu. Hovorilo sa aj o otázke založenia strany nanovo – s novou registráciou členov, novými štruktúrami a menom, no nakoniec sa rozhodlo, že strana bude pokračovať v línii SED

¹⁵ Dan Hough, Michael Koss a Jonathan Olsen. *The Left Party in Contemporary German Politics*. (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2007), 13.

¹⁶ Daniel Ziblatt. „The Adaptation of Ex-Communist Parties to Post-Communist East Central Europe: a Comparative Study of the East German and Hungarian Ex-Communist Parties.“ *Communist and Post-Communist Studies* 31 (1998): 123.

¹⁷ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 15.

¹⁸ Viola Neu. *Das Janusgesicht der PDS: Wähler und Partei zwischen Demokratie und Extremismus*. (Baden-Baden: Nomos Verl.-Ges., 2004), 17.

a že sa zreformuje. Bolo to najmä kvôli tomu, aby slúžila ako určitý most medzi novou a starou NDR, aj kvôli majetkovej kontinuite.¹⁹ Takisto nový predseda Gregor Gysi povedal, že úplné zrušenie strany (a založenie nanovo) by bolo katastrofou pre spolupracovníkov, ktorí by zostali bez práce a takisto by to malo dopad na financovanie strany – mala prístup k financiam z minulej éry, pretože bola nástupnícka strana SED a využívala silnú sieť lokálnych a regionálnych kancelárií, ktorú potrebovala z niečoho žiť.²⁰ 4. februára 1990 strana prijala nové meno: PDS – Strana demokratického socializmu – ktoré si udržala až do roku 2007.²¹

Strana bola postavená pred úplne novú situáciu: z NDR sa stal demokratický štát, nepodporovaný Sovietskym zväzom a čakajúci na zjednotenie zo západnej Spolkovou republikou. Žiadnej inej komunistickej nástupníckej strane v bývalom východnom bloku sa nedávali menšie šance na prežitie ako práve PDS. Bolo to hlavne kvôli tomu, že strana sa musela prispôsobiť už daných štruktúram Spolkovej republiky (s čím mala značný problém), ďalším problémom bolo definovanie vzťahu voči NDR. Tesne po páde Železnej opony prevládala myšlienka, že hned’ ako sa východonemecká ekonomika zlepší (a vyrovná západonemeckej, čo bol častý výrok vtedajšieho kancelára Helmuta Kohla), PDS zmizne sama od seba, pretože ju nebude vôbec treba.²² Dan Hough²³ rozoberá priamo šance strany na prežitie (anglicky *national opportunity structure*) a hovorí o piatich dimenziách, ktoré ju ovplyvňujú: politický režim, ekonomicko-distributívna situácia, socio-kultúrne rozdelenie spoločnosti, národnokozmopolitné a etnické rozdelenie spoločnosti. Zatial’ čo posledné dve delenia nehrájú v prípade PDS a zjednotenej Spolkovej republiky takmer žiadnu rolu, prvé tri faktory výrazne ovplyvnili cestu PDS. Strana sa stala vďaka nerovnému ekonomickému rozdeleniu a pripasti východ – západ reprezentantom východných Nemcov nielen z ekonomickejho, ale aj zo sociálneho hľadiska. Strana má v nových spolkových krajinách úspech aj napriek charakteru bývalého režimu, ktorý bol nedemokratický a šiel proti svojim občanom (čo dokazujú napríklad úmrtia na Berlínskom múre)

Prvý program strany vznikol pred prvými slobodnými voľbami v roku 1990 a hlavne kvôli nim, no zostal programom až do roku 1993. Vyjadruje zmätenie strany

¹⁹ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 15.

²⁰ Dan Hough. *The Communist Successor Parties of Central Europe: Challenges and Opportunities*. (Berlin: Rosa Luxemburg Foundation, 2003), 4.

²¹ Neu, *Das Janusgesicht*, 18.

²² Dan Hough. *The Fall and Rise of the PDS in Eastern Germany*. (Birmingham: University of Birmingham Press, 2002), 7-8.

²³ Hough, „*The Communist Successor Parties*“, 3-6.

a pokus o 3. cestu, ktorú ale napokon strana odmietla a nestala sa sociálne demokratickou stranou. Program odmietol tradičné „socialistické výdobytky“ ako vedúcu rolu strany a reálny socializmus, naopak definuje stranu ako marxisticko-leninskú a takisto (paradoxne a rozporuplne) hovorí o kladnom postoji k parlamentnej demokracii.²⁴ Hovorí o pluralistickom socializme hodnôt akou je sociálna spravodlivosť, solidarita, sloboda pre utlačovaných a pomoc pre ľudí znevýhodnených trhom. Ako ideologických otcov si PDS zobraza nielen Marxa a Lenina ale aj Kautského, Bernsteina, Luxemburgovú a Gramsciego. Program sa vyznačuje rozporuplným postojom ku kapitalizmu – na jednej strane odmieta tržnú spoločnosť, no na druhej strane tu je konštatovanie, že kapitalizmus priniesol veľa dobrého ako napríklad rešpekt pre ľudské práva a osobnú slobodu. Program odsúdil zločiny SED – represie tajnej polície Stasi a hlavne väznenie politických odporcov no na druhej strane skonštaoval, že NDR mala aj veľa pozitív najmä čo sa týkalo sociálneho štátu.²⁵

Prvé a posledné slobodné voľby v NDR sa konali 18. marca 1990 a PDS priniesli zisk 16,4% hlasov. V rámci odhadov to neboli zly výsledok, ale pre stranu ktorá dovtedy v štáte vládla to malo katastrofálne dôsledky.²⁶ Dostala sa do opozície a aj naďalej pokračoval odliv členov: strana mala v roku 1989, pred pádom režimu 2,35 mil. členov a dostala sa na číslo 200 000 v roku 1990, len rok po páde Berlínskeho múru.²⁷ V októbri sa zjednotili obe Nemecká a to bol pre stranu ďalší úder. Strana sa musela prispôsobiť novým podmienkam a zažitým štruktúram Spolkovej republiky. Vo voľbách do prvého celo-nemeckého parlamentu sa strana oproti marcu 1990 prepadla: celkovo získala len 2,4% hlasov, z toho vo východnej časti krajiny – teda v piatich nových spolkových krajinách a Berlíne 11,1% hlasov a na západe len 0,3% hlasov.²⁸ To, že sa vôbec do Spolkového snemu (Bundestag) dostala, bolo zásluhou rozhodnutia Ústavného súdu, ktorý pre tieto prvé voľby po zjednotení rozdelil Spolkovú republiku na volebné obvody východ – západ, pričom v každom z nich samostatne platila 5% hranica pre dostanie mandátov v parlamente.²⁹ Napriek tomu strana nemohla vytvoriť v parlamente frakciu a tým pádom nedostala toľko financií od štátu ako jej štyri kolegyne.

²⁴ Jonathan Olsen. „Německá PDS: mezi východem a západem.“ v *Rudí a růžoví*, ed. Lubomír Kopeček a Vít Hloušek. (Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2002), 75.

²⁵ Jonathan Olsen. „The Dilemmas of Germany’s PDS.“ *German Policy Studies/Politikfeldanalyse* 2 (2002), 208.

²⁶ Ziblatt, „The Adaptation“, 123.

²⁷ Neu, *Das Janusgesicht*, 34.

²⁸ Olsen, „The Dilemmas“, 200.

²⁹ Olsen, „Německá PDS“, 67.

1.2. Výber stratégie transformácie strany: ľavicový ústup

Cestu, ktorú si PDS vybrala na transformáciu s SED a priebeh tohto procesu je možné prirovnáť k teoreticky vymedzeným stratégiam prežitia. Daniel Ziblatt³⁰ označuje cestu PDS ako ľavicový ústup – teda návrat k marxistickým hodnotám, zamietnutie západného vplyvu a priatie statusu proti systémovej strane. Rozlišuje aj cestu ktorú si vybrala maďarská strana – strategiu pragmatickej reformy, teda oddialenie sa od dogmatického marxizmu a definovanie sa ako strany európskej sociálnej demokracie expertov a pragmatikov. Túto cestu si však PDS vybrať nemohla, pretože na stredo-ľavej pozícii politického spektra už bola usadená SPD. John Ishiyama a András Bozóki³¹ rozlišujú aj tretiu strategiu: nacionálne-patriotickú, ktorá je typická pre Balkán a bývalé krajiny Sovietskeho zväzu. Domnievam sa, že jednoznačne strategiu strany ako ľavicový ústup označiť nemôžeme. Strana sa nevrátila len k pôvodným hodnotám, otvorila sa aj novým ľavicovým prúdom – a to hlavne kvôli vnútornému boju v strane medzi reformátormi a ortodoxnými komunistami (o týchto frakciách v strane píšem v kapitole 1.4).

Jedným z faktorov, prečo sa strana transformovala tak ako sa transformovala, je charakter režimu v NDR pred rokom 1989. Hovoríme o *historical legacies* – teda dedičstve, ktoré si strana priniesla z dôb komunizmu. Režim bývalého východného Nemecka býva označovaný ako režim byrokraticko-autoritativny: v NDR bol už pred zavedením komunizmu pokročilý industrializmus a komunisti už neplnili modernizačnú úlohu. Súťaž v rámci mocenskej elity nebola vôbec umožnená a takisto minimálna bola možnosť nezávislej artikulácie záujmov. Režim sa však pri správe krajiny namiesto straníckych doktrinárov opieral skôr o ekonomických a administratívnych profesionálov.³² Práve títo profesionáli – teda bývalé stranícke kádre zostali strane verní a v 90. rokoch tvorili jadro voličskej (a aj členskej) základne strany. Spôsobili tak určité zakonzervovanie starých hodnôt, kvôli ktorým sa strana dlho nevedela vyrovnať z dedičstvom a ujasniť si vzťah k NDR.

³⁰ Ziblatt, „The Adaptation“, 135.

³¹ John Ishiyama a András Bozóki. „Adaptation and Change: Characterizing the Survival Strategies of the Communist Successor Parties“. *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 17(2001), 33-35.

³² Lubomír Kopeček a Vít Hloušek. *Rudí a Růžoví. Transformace komunistických stran.* (Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2002), 18.

1.3.Charakter strany po zjednotení Nemecka: program 1993

Viac určitý charakter strana získala počas prvých dvoch rokov pôsobenia v Spolkovej republike. Musíme ho chápať v kontexte zjednoteného Nemecka, pričom strana bola inak braná na východe a na západe. V starých spolkových krajinách to bola nová strana a v nových spolkových krajinách ju brali ako pokračovateľku SED, hoci sa s ňou rozhodne nedá zrovnávať. Je to transformovaná demokratická strana ktorá musí fungovať v konkurencii ostatných, skúsenejších a hlavne etablovaných strán zo západu. Musela sa však vyrovnať s problémami, ktoré žiadna s týchto strán riešiť nemusela. Prvý problém bol odliv členskej základne a jej charakter. Zatiaľ čo ostatným stranám v rokoch tesne po zjednotení členovia pribúdajú, u PDS pozorujeme presný opak: v prvom roku stratila 65% členov a do roku 1998 dokonca 96%. V roku 1990 bolo 95% členov PDS bývalými členmi SED³³, vďaka čomu bola strana vnímaná ako strana bývalých pohlavárov nenávidenej štátnej bezpečnosti, prispeli k tomu aj vynárajúce sa informácie o týchto členoch. Roky 1990-91 boli vôbec najhoršie v histórii strany. Ostatné strany sa ju snažili zničiť alebo minimálne poškodiť a výrazne proti nej vystupovali aj federálne orgány, hlavne Spolkový úrad pre ochranu ústavy, ktorý je „strážnym psom“ nemeckej demokracie. Strana musela odovzdať takmer všetok majetok privatizačným orgánom a hovorilo sa o postupnom vymiznutí strany z politického spektra po tom, čo vymrú všetci jej členovia.³⁴ Strana však nezmizla a stala sa reprezentantkou značnej časti východonemeckých občanov.

S plynutím času sa vytrácala eufória východných Nemcov súvisiaca zo zjednotením a prístupom k novým výdobytkom a začali sa objavovať pálčivé problémy akými bola stúpajúca nezamestnanosť ale hlavne arogancia západných Nemcov s akou pristupovali k novým spolkovým krajinám. O východnom Nemecku a východných Nemcoch sa hovorilo ako o porazených: materiálne porazení stratili majetok alebo prácu a nemateriálne porazení moc a sociálne postavenie. Nezamestnanosť, dovtedy nepoznaná, bola v roku 1992 na úrovni 14,8%, čo bol dvojnásobok hodnôt v západnej časti krajiny.³⁵ Postupne rastúca východná identita prinášala PDS podporu a to sa odzrkadlilo aj v programe z roku 1993. Ten sa vyznačuje celkovo väčšou kritikou kapitalizmu vo všeobecnosti a kritikou ekonomickej a sociálneho systému Spolkovej

³³ Neu, *Das Janusgesicht*, 34-37.

³⁴ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 23-24.

³⁵ Lee Ann Banaszak a Peter Dörschler. „Voter Support for the German PDS over time: Dissatisfaction, ideology, losers and east identity.” *Electoral Studies* 26(2007), 360.

republiky. Odráža prvú zmenu v samo – chápam PDS a predstavuje určitý krok späť ktorý si vynútili konzervatívni komunisti z ortodoxného jadra strany.³⁶ Vyslovuje podporu revolúcie v roku 1917 v Rusku a tvrdí, že vtedajší kapitalistický systém je zodpovedný za ohrozenie ľudskej civilizácie a kultúry.³⁷ NDR je sice obviňovaná z chýb a zločinov no východonemecká spoločnosť je považovaná za výsledok pôsobenia pozitívnych faktorov z dôb NDR, program hovorí o hodnotách ako je sociálna spravodlivosť, údajné podriadenie sa výrobných cieľov záujmom pracujúcich a solidárny a pokojný verejný život vo východnom Nemecku. Tento prvok sa opakuje z programu z roku 1990. V zahraničnej politike požaduje strana redukciu NATO na čisto obrannú funkciu, teoreticky podporuje OSN no veľa členov napríklad vyjadrilo sympatie k Slobodanovi Miloševičovi v Kosove a odsúdilo vojenskú misiu OSN v krajinе. Celkovo zahraničná politika strany zostáva na rozdiel od hospodárskej utopická a značne zafarbená komunistickým dedičstvom PDS. V hospodárskej a rozpočtovej politike sa strana nebojí používať škrity aby bol rozpočet vyrovnaný a ekologickú daň napríklad obhajuje v prepracovanejšej podobe ako zelení.³⁸ Celkovo je však program krokom späť k viac ortodoxnej ideológii, na čom má zásluhu aj vnútorná štruktúra strany.

1.4. Vnútorná štruktúra strany a členská základňa

Po páde režimu sa strana začala nanovo štrukturovať inak ako dovtedy a prejavilo sa to hlavne reálnym pluralizmom názorov v strane. To, čo však zvonku vyzerá ako pozitívny výsledok v skutočnosti vo vnútri strany stáže možnosti programového vymedzenia strany a ponecháva radikálnych ortodoxných komunistov v jadre strany. Medzi nové štruktúry patria najmä pracovné a záujmové skupiny a ideologické platformy. Prvú platformu tretej cesty predstavovali intelektuáli Michael a André Brié, ktorí už od 80. rokov diskutovali o budúcnosti socializmu a o tom, že v takej podobe v akej bol (v dobe diktatúry SED) budúcnosť nemá. Na začiatku 90. rokov potom bojovali za rozpustenie SED a založenie strany nanovo, no zo svojím prístupom sa nepresadili.³⁹ Okrem reformátorov patrili medzi ďalšie skupiny realisti, pacifisti a potom dve výrazné ortodoxné skupiny: Komunistická platforma a Marxistické fórum. Tvrde Stalinské jadro strany sa podarilo vylúčiť na zjazde v roku

³⁶ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 25.

³⁷ Olsen, „The Dilemmas“, 208-209.

³⁸ Olsen, „Německá PDS“, 76-78.

³⁹ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 17-18.

1995, komunisti ale v strane zostali.⁴⁰ Výraznou osobnosťou kontroverznej komunistickej platformy sa stala Sahra Wagenknechtová, známa svojimi pro-Stalinskými výrokmi podporujúcimi NDR. Táto ortodoxná platforma odmieta nové reformy a ideológiu a hoci strana v programe z roku 1990 jednoznačne odmietla zločiny SED, od roku 1991 sa potom skrz týchto ideologických konzervatívcom k týmto tématam postupne vracia.⁴¹ To bolo vidieť aj v roku 1998 – kedy vyhlásenie Spolkového snemu ktoré odsudzovalo NDR ako nedemokratický štát známy napríklad streľbou na Berlínskom mure a sústavným porušovaním ľudských práv – odsúdila ako pokus o zničenie jej pozície v SRN a celkovo ako útok na ľavici.⁴²

Strana sa taktiež začala koncipovať ako sociálne hnutie, organizovala rôzne spolky mládeže a vytvárali sa aj anarchistické platformy. PDS fungovala nielen ako politická strana ale aj ako mimoparlamentná opozícia – organizovala protesty proti militarizmu a pravicovému radikalizmu. Typickými protestmi bola napríklad okupácia nesprivatizovaných bytov mladými ľuďmi zo strany.⁴³ Strana bola programovo ale aj štrukturálne a zložením členskej základne najviac podobná talianskej (PCI) a francúzskej (PCF) socialistickej strane: dovoľovala vnútornú debatu a mala relatívne otvorené vedenie. Typickým bolo starnutie členstva (v roku 2002 malo viac ako 70% členov nad 60 rokov veku⁴⁴) a redukcia počtu pracujúcich – robotníkov v strane. Takisto ako tieto dve vyššie uvedené strany aj PDS vytvára už spomínanú sieť podobne zmýšľajúcich organizácií ktoré sú stranou nekontrolované ale sú jej ideologicke blízke.⁴⁵

1.5.PDS ako regionálna strana východného Nemecka: volebné výsledky 1994-2002

Strana demokratického socializmu sa v tomto období profilovala najmä ako regionálna strana východného Nemecka, status ktorý si získala už v druhých voľbách do Spolkového snemu v roku 1994. Nespokojnosť obyvateľov nových spolkových krajín bola čiastočne odrazená už v programe z roku 1993 no prejavila sa najmä vo voľbách

⁴⁰ Dan Hough. „The Programmatic Development of the Eastern German PDS: Learning What from Whom and Under What Conditions?“ V *Learning from the West?* ed. Dan Hough, William E. Paterson a James Sloam. (New York: Routledge, 2006), 145.

⁴¹ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 17-20.

⁴² Rüdiger Dambroth. „Parlamentarische Bündnisbestrebungen von SPD und PDS im Wahljahr 1998.“ *Politische Studien* 49(1998), 29.

⁴³ Ziblatt, „The Adaptation“, 131.

⁴⁴ Neu, *Das Janusgesicht*, 41.

⁴⁵ Hough, „The Programmatic Development“, 150.

v roku 1994. Volebná kampaň v tomto roku odrážala syndróm nespokojnosti zo zjednotením na ktorý západonemeckí politici zabudli a PDS to úspešne využila. Hlavným sloganom strany bolo že západonemecká privatizačná organizácia poškodila záujmy občanov východného Nemecka, zničila priemysel, poľnohospodárstvo a kultúru a vyhnala tisícky Nemcov na západ. Označila to ako kolonizáciu východného Nemecka.⁴⁶ Strana získala v týchto voľbách 4,4% hlasov, čo bol skoro dvojnásobný skok oproti roku 1990. Na východe pritom za PDS hlasovalo 19,8% voličov a na západe len 1%.⁴⁷ Toto iba potvrdilo roztvárajúce sa nožnice medzi úspechmi strany v nových a starých spolkových krajinách. Odzrkadlilo sa to aj na politickom systéme: v starých krajinách bol potvrdený systém štyroch strán: CDU/CSU, SPD, FDP a Zelení⁴⁸, kedy sa PDS do parlamentu vôbec nedostala a naopak v nových krajinách bol zavedený systém nový: namiesto FDP a Zelených tu figuruje silná PDS.⁴⁹ Regionálny charakter strany podporila silná východná identita skladajúca sa z dvoch komponentov.

Prvým je Ostalgia, východonemecká verzia Nostalgie za komunizmom a životom v minulosti. Joakim Ekman a Jonas Linde⁵⁰ hovoria o nostalgii všeobecne a za zdroje považujú nespokojnosť s liberálnou demokraciou a jej princípmi, naozaj nedemokratické hodnoty jedinca ako výsledok politickej socializácie počas života v reálnom socializme no aj nespokojnosť s neschopnosťou demokratického systému vyprodukovať výsledok. Dôležitým fenoménom je tzv. selektívna pamäť – teda spôsob, akým ľudia pamätajú na minulosť. Zistilo sa, že pamätníci si viac spomínajú na dobré veci, ktoré sa v minulosti udiali a skôr prehliadajú alebo si zjemňujú nepríjemné udalosti. Toto samozrejme ovplyvňuje celkové hodnotenie života v reálnom socializme v NDR. S českých historikov sa fenoménom Ostalgie zaoberá vo svojom článku Václav Šmidrkal⁵¹. Je to podľa neho výraz, ktorý označuje nostalgickú – teda nekritickú, prikrášľujúcu formu spomínania na život v NDR. Od bežného spomínania na minulosť sa lísi tým, že sa stala súčasťou východonemeckej kolektívnej pamäti. Je dôsledkom nastúpenia východného Nemecka do idúceho vlaku Spolkovej republiky a toho, že

⁴⁶ Ziblatt, „The Adaptation“, 130.

⁴⁷ Olsen, „The Dilemmas“, 200.

⁴⁸ V práci používam skratky politických strán v Spolkovej republike Nemecko: CDU/CSU – Kresťansko-demokratická únia/Kresťansko-sociálna únia; SPD – Sociálne-demokratická strana Nemecka; FDP – Slobodná demokratická strana; Zelení – z originálu Bündniss 90/Die Grünen

⁴⁹ Neu, *Das Janusgesicht*, 56-57.

⁵⁰ Joakim Ekman a Jonas Linde. “Communist Nostalgia and the Consolidation of Democracy in Central and Eastern Europe.” *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 21 (2005), 356.

⁵¹ Václav Šmidrkal. “Stesk po diktature? Na prahu tretího desaťročia východonemecké „Ostalgie“. “ *Dějiny a současnost* 34 (2012), 14-17.

terajšia spolková republika vznikla ako rozšírenie pôvodnej republiky podľa článku 23. západonemeckej ústavy. K tomu pridaný pocit ocitnutia sa v cudzom štáte a pohľad západných Nemcov na východ (ktorý pretrváva dodnes) je dôvodom stále pretrvávajúcej Ostalgie.

Druhá časť je protestná identita (Trotzidentität) ako negatívna reakcia obyvateľov nových spolkových krajín na zjednotenie. Prejavuje sa odmietaním západnej hegemonie a prispôsobeniu sa ekonomickej a politickej štruktúre západu. Toto znechutenie obyvateľov východného Nemecka pramení najmä z ich vysokých očakávaní tesne po zjednení ktoré boli sklamane – ľudia sa nemohli zapojiť do ekonomického systému a vďaka vzdeleniu z NDR, ktoré nebolo považované za rovnocenné s tým zo starej spolkovej republiky sa nedostali k dobre plateným pozíciám. Práve týchto občanov sa snaží zastupovať PDS a napĺňa tak svoju rolu ako ochranca záujmov obyvateľov nových spolkových krajín.⁵² Charakter strany ako regionálnej strany nových spolkových krajín dopĺňa aj pomer členov na východe a západe: v roku 1999 bolo na východe zaregistrovaných 84 641 členov, zatiaľ čo na západe len 3 733 – čo tvorí 4% z celkovej členskej základne, hoci počet obyvateľov starých spolkových krajín je takmer trojnásobný.⁵³

Regionálny charakter sa prejavil najmä na volebných výsledkov – je tu vidieť jasný rozdiel na východe a západe krajiny ako vo voľbách do spolkového snemu, tak na zemskej úrovni, do zastupiteľstiev jednotlivých spolkových krajín. V nasledujúcej tabuľke prinášam prehľad volebných výsledkov PDS z rokov 1990-2002 (teda do doby, než sa strana zlúčila na Die LINKE. Vo voľbách do spolkového snemu (celkový výsledok) vždy uvádzam percentuálny zisk druhých hlasov – kedy voliči priamo označujú stranu, nie konkrétneho kandidáta. Pri jednotlivých krajinách je vždy uvedený výsledok v prvých hlasoch – teda hlasovanie za konkrétnych kandidátov (výsledky hlasovania v jednotlivých štátoch za stranu bohužiaľ nie sú dostupné).

Tabuľka 1 - Volebné výsledky PDS vo voľbách do Spolkového snemu 1990-2002

Volebné výsledky v %	1990	1994	1998	2002
Nové spolkové krajiná – Východ				
Meklenbursko-Predpomoransko	14,1	24,4	24,8	16,4
Brandenbursko	11,8	20,3	21,1	20,6

⁵² Banaszak a Dörschler, „Voter Support“, 361.

⁵³ Neu, *Das Janusgesicht*, 38.

Berlín	10,0	16,8	16,7	14,5
Sasko	9,2	17,2	19,7	17,7
Sasko-Anhaltsko	10,0	17,6	20,1	15,8
Durínsko	8,8	16,4	21,0	19,0
Staré spolkové krajiny – Západ				
Šlezvicko-Holštajnsko	*	*	1,0	1,2
Hamburg	*	1,1	0,7	1,6
Brémy	*	2,0	2,1	1,9
Dolné Sasko	*	0,4	1,0	1,0
Severné Porýnie-Vestfálsko	*	0,4	0,7	1,1
Hesensko	*	0,6	1,2	1,3
Porýnie-Falcko	*	0	0,3	0,9
Sársko	*	0,4	0,5	1,1
Bádensko-Württembersko	*	0,3	0,6	0,9
Bavorsko	0	0,2	0,3	0,6
Celkovo v % a počte kresiel v Spolkovom sneme	2,4%/17	4,4%/30	5,1%/36	4,0%/2

*-strana sa v danom štáte nezúčastnila volieb/nemala kandidátku
 vytvorené autorkou, použitý zdroj: Spolkový volebný sprievodca/ Bundeswahlleiter, dostupné na <http://www.bundeswahlleiter.de>

Ako môžeme vidieť, výsledky výrazne stúpajú vo východnej časti krajiny a aj v roku 2002 zostali relatívne vysoké, zatiaľ čo na západe strana ani v jednom štáte nikdy nedosiahla 5% hranicu.

Druhá tabuľka prináša prehľad percentuálnych ziskov PDS vo voľbách do zemských parlamentov v rokoch 1990-2002. Prikladám výsledky hlasovania v nových spolkových krajinách, pretože v starých sa strana nikdy nedostala do parlamentu.

Tabuľka 2 – Hlasy pre PDS vo voľbách do zemských parlamentov v nových spolkových krajinách 1990-2006

Výsledky v %	1990	1994	1995	1998	1999	2001	2002	2004	2006
Meklenbursko-Predpomoransko	15,7	22,7	-	24,4	-	-	16,4	-	16,8
Brandenbursko	13,4	18,7	-	-	23,3	-	-	28,0	-
Berlín	9,2	-	14,6	-	17,7	22,6	-	-	13,4
Sasko	10,2	16,5	-	-	22,2	-	-	23,6	-

Sasko-Anhaltsko	12,0	19,9	-	19,6	-	-	20,4	-	24,1
Durínsko	9,7	16,6	-	-	21,3	-	-	26,1	-

vytvorené autorkou, použitý zdroj: Spolkový volebný sprievodca/Bundeswahlleiter, dostupné na http://www.bundeswahlleiter.de/de/landtagswahlen/ergebnisse/downloads/ltw_letzte_ergebnisse.pdf

Charakter regionálnej strany je teda viditeľný hlavne na supervolebnom roku 1998, kedy strana zvýšila svoj mandát v Spolkovom sneme a dostala sa aj do Európskeho parlamentu. Na spolkovej úrovni získala 5,1% hlasov, z toho na východe 21,6% a na západe 1,2% hlasov. Prekonala tak 5% federálnu klauzulu a dostala možnosť vytvoriť frakciu v Spolkovom sneme, čo okrem lepšej možnosti vyjadrovania sa prinieslo strane aj finančné výhody.⁵⁴ Založila nadáciu Rózy Luxemburgovej a získala si tak ďalších priaznivcov napríklad z rady akademikov. Dôležité je podotknúť, že volebný úspech bol dosiahnutý vďaka schopnosti vedúcej trojky - Gregora Gysiho, Lothara Biskyho a André Brieho (ktorý mal na starosti volebnú stratégiu strany) manévrovať medzi radikálne ľavicovými, teda komunistickými členmi strany a vytlačiť ich názory na koniec spektra bez toho, aby ich ignorovala. Voliči v týchto voľbách a takisto v zemských voľbách v nasledujúcich dvoch rokoch nepodporovali stranu preto, že by mala prevratný program, ale primárne kvôli ich východnej identite. PDS hlavne v Spolkovom sneme hovorila o problémoch nových spolkových krajín a snažila sa pre ne vyjednať lepšie ekonomicke a sociálne podmienky. Ďalším aspektom bola deklarovaná snaha demilitarizovať zahraničnú politiku a medzinárodné vzťahy a dodať riešeniu konfliktov ľudský rozmer, čím bola jedinečná v rámci celej Spolkovej republiky.⁵⁵ PDS na západe bola hlavne reprezentantkou radikálnych, extrémnych ľavicových názorov ako napríklad oslobodenie Kurdov či už spomínané rozpustenie NATO. Mala tam však len veľmi obmedzený vplyv – čo je vidno na veľkosti členskej základne a koniec koncov aj na výsledkoch volieb. PDS na západe až do roku 2005 mala vo voľbách otvorené kandidátne listiny, na ktoré sa mohli pripísat aj členovia iných radikálne ľavicových strán. Snaha strany dostať sa cez známe osobnosti na kandidátskych listinách na západe do povedomia občanov sa však až do roku 2005 nepodarila. Určitých volieb do

⁵⁴ Olsen, „The Dilemmas“, 200.

⁵⁵ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 31-33.

zemských parlamentov sa strana dokonca nezúčastňovala – pretože nízky volebný výsledok jej bol viac na škodu ako na úžitok.⁵⁶

Rok 1998 sa stal pre stranu dôležitým aj z toho dôvodu, že sa jej podarilo prekonáť štatút opozičnej strany, keď sa dostala po voľbách do zemského snemu v Meklenbursku-Predpomoransku a zisku 24,4% hlasov do vlády spolu s SPD. Pre stranu to bolo jednak zviditeľnenie, na druhej strane musela ukázať schopnosť reálne vládnut'. Dovtedy sa o strane nikdy neuvažovalo ako o strane vládnucej, sama to v programe nemala. Strana bola vnímaná ako reprezentantka NDR a ľudí, ktorí sú s touto republikou stotožňovali.⁵⁷ Druhú koalíciu s SPD vytvorila PDS v Sasku-Anhaltsku. Najvýraznejším úspechom strany na miestnej úrovni bolo volebné víťazstvo v Berlíne. Tu v roku 2001 získala 22,6% hlasov, z toho 4,2% v západnej a rekordných 39,5% hlasov vo východnej časti mesta. Potvrdilo to pozíciu strany ako strany východu, no zaistilo jej to miesto vo vláde v hlavnom meste Spolkovej republiky.⁵⁸ PDS týmito červeno-červenými koalíciami získala cenné vládne skúsenosti no paradoxne práve po roku 2000 sa začali opäť výrazne prejavovať rozpory v strane a musela prejsť druhou skúškou od pádu bývalého režimu.

⁵⁶ Neu, *Das Janusgesicht*, 46-50.

⁵⁷ Hough, „The Programmatic Development“, 143.

⁵⁸ Olsen, „The Dilemmas“, 201.

2. Od PDS k die LINKE

2.1. Dopad volieb 2002 a volebný program z roku 2003

Výrazný rozpor v strane sa začal objavovať už na zjazde strany v roku 2000 v Mnichove. Prejavoval sa v otázke zahraničnej politiky, kedy veľa radikálnych členov požadovalo úplné odsúdenie používania sily (aj s mandátom OSN) no vedenie strany toto na základe pragmatického usúdenia jednoznačne odmietlo. Druhá záležitosť sa týkala odchodu vedenia strany – Gysi, Brie a Bisky sa rozhodli že po desiatich rokoch na vedúcich pozíciách musia odovzdať vedenie strany mladšej generácií. Na stretnutí v Kottbuse na konci toho istého roku sa stala predsedníčkou Gabrielle Zimmer, ktorá však nebola ani zdľaleka tak rétoricky zdatná ako Gysi a bála sa ísť v diskusných reláciach do sporov s politickými protipólmi s iných strán.⁵⁹ V strane nadálej panoval rozpor medzi pragmatistami a ortodoxnými komunistami (ktorých jadro tvorili ešte stále bývalé kádre NDR) a strane nepomohol ani incident s bývalým americkým prezidentom Georgom Bushom. Vedúci frakcie v Spolkovom sneme sa mu ospravedlnil za to, že počas jeho prejavu odišli členovia frakcie na protest z budovy, to však išlo proti pacifistickému rázu strany. Volebný program na rok 2002 bol len súhrnom vyhlásení z minulého roka a vedenie očakávalo aj napriek úspechu v Berlíne zlý volebný výsledok.⁶⁰ Tieto faktory spolu zo zlyhaním strany zakorenili sa v starých spolkových krajinách priniesli volebnú katastrofu: strana získala 4% hlasov, čo bolo menej ako v roku 1994, na západe získala len 0,6% hlasov a na východe sa tiež prepadla na 16,9% hlasov. Stratila tak možnosť vytvoriť frakciu a ovplyvňovať každodenné parlamentné dianie.⁶¹

To, že strana dopadla vo voľbách do spolkového snemu v roku 2002 tak zle bolo sice z väčzej časti dané tým, že vo vnútri strany pretrvávali ideologické rozpory, ale aj tým, že strana sa stále nebola schopná presadiť v starých spolkových krajinách. V roku 2002 v dobe volieb tvorila členská základňa na západe len 3% celkovej členskej základne, hoci počet obyvateľov bol oproti východu Nemecka takmer trojnásobný.⁶² PDS potrebovala po volebnom fiasku a zisku len dvoch poslaneckých miest dve veci: silné osobnosti a jasný program. V roku 2003 Gabrielle Zimmer oznámila že nebude

⁵⁹ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 37-38.

⁶⁰ Hough, Koss a Olsen, *The Left Party*, 39-42.

⁶¹ Neu, *Das Janusgesicht*, 59.

⁶² Olsen, „Německá PDS“, 73.

znovu kandidovať na post predsedu strany a v roku 2004 ju len veľmi neochotne nahradil Lothar Bisky, ale pod podmienkou, že bude veliť silnému týmu ktorý vyvedie stranu z krízy. V tom istom roku sa vrátil do politiky charizmatický Gregor Gysi, osobnosť, ktorá bola schopná sa za stranu „pobiť“.⁶³

Zároveň sa začali vytvárať nové štruktúry pre zvýšenie akcieschopnosti strany a hlavne preto, aby boli jednotlivé zložky v strane schopné spolupracovať navzájom. Vznikla tak v roku 2003 Konferencia parlamentných lídrov (na vytvorení ktorej mal veľký podiel Bisky), ktorá mala dôležitú rolu pri vracaní PDS späť do politiky. Zastúpenie v nej mali šiesti lídri strany z nových spolkových krajín, šest parlamentných biznis manažérov, dvaja priamo zvolení (jediní) poslanci a líder europoslancov za PDS. Tí riešili konkrétné platformy programu ale aj pragmatické otázky. Pomohlo to k prijatiu programu v roku 2003, no nie k integrácii západných častí strany.⁶⁴ Konferencia bola skôr organizačná ako rozhodujúca, hoci predstavuje úplne novú úroveň horizontálnej integrácie v strane. Bolo to však riešenie interné, neviditeľné navonok, pre nestraníkov.⁶⁵

Druhým dôležitým krokom bolo prijatie nového programu. Program ako taký slúži hlavne pre členov strany, ktorí sa s ním môžu stotožniť a takisto navonok, či už pre nabieranie nových hlasov alebo pre voličov. PDS takýto program chýbal (posledný prijatý v roku 1993), pred voľbami v roku 1998 bolo vyhlásený len Rostocký manifest, ktorý sa priklonil k obrane východných Nemcov, no programový dokument nepredstavuje.⁶⁶ Ten bol predstavený až 26. októbra 2003 v Chemnitzi a hovorí o PDS ako strane novej socialistickej politiky. Tá je založená na socializme ako ideológii hodnôt ako je sloboda, rovnosť, solidarita, rovnocennosť, emancipácia a zachovanie prírody a mieru. Zároveň program pripúšťa, že socializmus bol zneužitý pomocou diktatúry v NDR. Odsudzuje súčasný kapitalizmus, imperiálnu politiku USA a súčasnú politiku rastu, ktorá ide na úkor prírody a proti nasledujúcim generáciám. Takisto sa strana vymedzuje ako strana proti militaristická a bojuje za zjednotenie právneho a sociálneho štátu. PDS plánuje na novej socialistickej politike spolupracovať s odbormi, ženskými, mierovými, socialistickými a antikapitalistickými hnutiami.⁶⁷

⁶³ Hough, Koss a Olsen, „The Left Party“, 42-45.

⁶⁴ Dan Hough a Michael Koss. “A Regional(ist) Party in Denial? The German PDS and its Arrival in Unified Germany.” *Regional and Federal Studies* 19(2009), 589.

⁶⁵ Hough, Koss a Olsen, „The Left Party“, 156.

⁶⁶ Hough, Koss, „A Regional(ist) Party in Denial?“, 582.

⁶⁷ Das Programm der Linkspartei.PDS. Navštívené 24.4.2012 na <http://archiv2007.sozialisten.de/partei/dokumente/programm/index.htm>.

2.2.Voľby 2005: volebná iniciatíva ľavice

Fakt, že strana získala nový program a vrátilo sa jej staré vedenie však rozhodne neboli hlavným faktorom úspechu vo voľbách v roku 2005 a hlavne 2009. Strana mala stále charakter regionálnej strany a pravdepodobnosť, že by v predčasných voľbách získala štatút frakcie bola minimálna, hlavne kvôli tomu že stále nebola dobre usadená v starých spolkových krajinách. Na západe PDS podporovali len tri skupiny, ktoré mali slabú podporu: extrémna ľavica v podobne bývalého zväzu západonemeckých komunistov, nemecká komunistická strana a potom to boli mladí neskúsení individualisti, ktorí si mysleli, že budú viest' stranu na západe. Pre stranu však bolo vytváranie náročnej štruktúry v starých spolkových krajinách nevýhodné a jednoducho si vybrala druhú možnosť – reprezentovať východ, čo sa jej vo voľbách v roku 2002 vypomstilo.⁶⁸

To, že sa nová strana, respektíve volebná iniciatíva na západe vôbec dokázala presadiť, môžu udalosti z roku 2004. V tomto roku boli prijaté vládou SPD – Gerharda Schrödera nepopulárne reformy známe ako reformy Harzt IV, ktoré spadali pod reformnú Agendu 2010. Boli to reformy pracovného trhu, ktoré by sa skôr dali očakávať od pravicovej vlády, no previedla ich SPD. Znížili pomoc pre nezamestnaných a dobu, po ktorú mohli poberať benefity a hoci znížili nezamestnanosť, vyvolali obrovskú kritiku aj vo vlastných radoch. Od sociálnej demokracie sa odštiepila časť ktorá sa pomenovala WASG – Volebná alternatíva pre prácu a sociálnu spravodlivosť pod vedením bývalého ministra financií Oskara Lafontaina.⁶⁹ WASG a PDS boli názorovo a hlavne členskou základňou výrazne odlišné a myšlienku na ich spojenie, respektíve volebnú spoluprácu odštartovali až voľby do zemského parlamentu v Severnom Porýní – Vestfálsku, kde sa ani jedna do parlamentu nedostala. Strany si uvedomili, že by si boli navzájom konkurenciou a do spolkového snemu (v predčasných voľbách v roku 2005) by sa nemusela dostať ani jedna a vybrali si druhé riešenie – spoločnú kandidátku.⁷⁰ Pre spoločné kandidovanie sa ponúkali tri riešenia: prvým by bolo založenie novej strany a úplné prerušenie kontinuity s dvomi predošlými – no to sa zamietlo pre časové a ideologické dôvody. Druhým spôsobom by bolo zlúčenie strán a tretím umiestnenie kandidátov WASG na kandidátku PDS. Tretí spôsob sa nakoniec

⁶⁸ Hough, Koss, Olsen. *The Left Party*, 135.

⁶⁹ Dan Hough, Michael Koss a Jonathan Olsen. *Left Parties in National Governments*. (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2010), 142-143.

⁷⁰ Hilde Coffé a Rebecca Plassa. „Party Position of Die LINKE: A continuation of the PDS? *Party Politics* 16 (2010), 724-725.

ukázal ako najrozumnejší a 10.6.2005 Klaus Ernst za WASG a Lothar Bisky reprezentujúci PDS podpísali kooperačnú dohodu s perspektívou zlúčenia. Podľa nej mali aj nadálej prebiehať rozhovory o novej ľavici v Nemecku, výkonná rada PDS mala rozmyšľať o zmene mena a žiadna strana nemala proti sebe postaviť kandidátov.⁷¹

Krátko po podpísaní dohody zmenila PDS meno na Die LINKSPARTEI.PDS⁷² a vo voľbách 18.9.2005 získala v počte druhých hlasov 8,0% a v počte prvých hlasov – teda priamo volených kandidátov 8,7 %, čo jej zaručilo 54 miest v spolkovom sneme.⁷³ Príčin tohto volebného úspechu je viacero. Prvým je fakt, že strana vznikla náhle a bola neznáma, v lete 2005 spôsobila veľký rozruch keď sa v niektorých predvolebných prieskumoch dostala až na hranicu 12%.⁷⁴ Druhým faktorom bola prítomnosť Oskara Lafontaina, ktorý strane priniesol vďaka kandidatúre 4,9% hlasov na západe krajiny. Takisto na východe strana získala 25,3% hlasov, čím sa potvrdilo že tu má stále svoju pevnú základňu.⁷⁵ Ďalším faktorom prečo strana získala podporu bola nespokojnosť s politikou ostatných strán a celkovým vývojom v krajinе, najmä po tom, čo SPD ukázala svoju „pravicovú tvár“.⁷⁶

2.3.Fúzia strany WASG a PDS – vznik die LINKE

Po volebnom úspechu v roku 2005 sa strany rozhodli pokračovať v duchu dohody a pripravovali sa na zlúčenie. V októbri 2006 vyšiel dokument Úvahy na ceste k novej ľavici v Nemecku – ktorý bol programom pre zlučovací proces. Medzi stranami však stáli prekážky, ktoré si bolo treba vyjasniť. Prvou otázkou bola veľkosť strán. S tým súvisela obava, či sa WASG nestane len prílastkom PDS a či ňou nebude prevalcovaná, pramenilo to najmä z faktu, že PDS mala v dobe zlúčenia 61.000 členov a WASG len 12.000. Druhým problémom bola organizačná štruktúra – 4/5 členov WASG boli na západe a PDS bola zastúpená prakticky len vo východnej časti krajinu.⁷⁷ Ďalšou kapitolou bola ideológia oboch strán – PDS bola strana ktorá zastupovala záujmy bývalých obyvateľov NDR a snažila sa o vládnú politiku (hoci sa jej to podarilo len na zemskej úrovni). WASG vznikla ako protest voči politike SPD a radšej by zostala

⁷¹ Hough, Koss, Olsen. *The Left Party*, 140.

⁷² Hilde a Plassa, „Party Position of Die LINKE“, 725.

⁷³ Spolkový volebný sprievodca: Bundeswahlleiter, Wahl zum 16. Deutschen Bundestag am 18. September 2005, navštívené 24.4.2012 na http://www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/fruehere_bundestagswahlen/btw2005.html.

⁷⁴ Hough, Koss, Olsen, *The Left Party*, 140.

⁷⁵ Hough, Koss, Olsen. *Left Parties in National Governments*, 139.

⁷⁶ Dan Hough a Michael Koss. „Populism Personified or Reinvigorated Reformers? The German Left Party in 2009 and Beyond.“ *German Politics and Society* 27 (2009), 77.

⁷⁷ Hough, Koss, Olsen, *The Left Party*, 141, 146,150.

stranou opozičiou s radikálnym programom. Napriek týmto prekážkam strany hlavne kvôli sľubu, ktorý dali voličom (že pokiaľ sa dostanú do spolkového snemu zlúčia sa) v decembri 2006 vytvorili zakladajúci program pre zlúčenie oboch strán a od marca do mája 2007 členovia hlasovali o samotnom spojení. Za hlasovalo cez 80% členov z každej strany⁷⁸ a strana bola finálne založená 16. júna 2007 v Berlíne ako Die LINKE v podobe, v akej pretrváva dodnes.⁷⁹

⁷⁸ Hilde a Plassa, „Party Policy Position of Die LINKE“, 725.

⁷⁹ Bundessatzung der Partei Die LINKE. Navštívené 24.4.2012 na <http://www.die-linke.de/nc/partei/dokumente/bundessatzungderparteidielinke/>.

3. Úspech strany v starých spolkových krajinách: príčiny úspechu

Hlavnou časťou tejto práce je ukázať, prečo sa strana dokázala presadiť v rokoch 2005-2011 na celo-nemeckej úrovni, prečo dokázala niečo o čo sa jej polovičná predchodkyňa PDS snažila takmer 15 rokov. Strane sa za posledných 7 rokov podarili dve veci: je to úspešná strana naľavo od sociálnej demokracie a zlomila východnú izoláciu PDS (no prijatie strany na západe nešlo na úkor výsledkov na východe).⁸⁰ Volebný úspech je determinovaný jednak povahou strany po zlúčení, zmenou volebnej a členskej základne ale hlavne podmienkami ktoré v Nemecku nastali po reformách z roku 2004. Práve na základe týchto poznatkov ukážem, čo boli najdôležitejšie faktory pre volebný úspech strany na spolkovej úrovni. Zemskej úrovni v starých spolkových krajinách sa budem venovať len v krátkosti, detailnejšie túto problematiku rozoberiem v nasledujúcej kapitole.

3.1. Voľby do Spolkového snemu 2009 a zemských parlamentov 2007-20011 – úspech Die LINKE

Po úspechu volebnej iniciatívy ľavice vo voľbách do spolkového snemu v roku 2005 a zlúčení oboch strán a vytvorení Die LINKE v roku 2007 čakala stranu skúška v podobe volieb do zemských parlamentov na západe a do spolkového snemu v roku 2009. Strana týmito skúškami prešla a dnes je etablovaná ako piata strana v Nemecku a nikto si už nedovolí hovoriť o systéme štyroch či štyroch a pol strany. Volebný úspech z roku 2005 bol na spolkovej úrovni zopakovaný v roku 2009: strana získala 11,9% hlasov a 76 miest v spolkovom sneme.⁸¹ Úspech strana potvrdila aj na zastúpení v západných zemských parlamentoch, faktu, ktorý sa dovtedy nepodaril ani PDS, ani WASG. V Brémach získala v roku 2007 8,4% hlasov, v roku 2008 v Hesensku 5,1% (a o rok neskôr 5,4%) hlasov, v Hamburgu 6,4% hlasov a v Dolnom Sasku 7,1% hlasov.⁸² Po roku 2009 zostala strana úspešná: získala 21,3% hlasov v Sársku a skoro sa stala členom koalície v západnom štáte, niečo, čo si dovtedy nikto v strane ani mimo nej nevedel predstaviť. Ďalšie úspechy strana slávila v roku 2009 s 6% v Šlesvicku–

⁸⁰ Sören Messinger a Jonas Rugenstein, „Der Erfolg der Partei die Linke: Sammlung in programmatischen Nebel.“ Felix Butzlaff, Stine Harm a Franz Walter, *Patt oder Gezeitenwechsel? Deutschland 2009*. (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2009), 91.

⁸¹ Hough, Koss, Olsen, *Left Parties in National Governments*, 144.

⁸² Bundeswahlleiter – Výsledky volieb do zemských parlamentov, navštívené 26.4.2012 na http://www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/BTW_BUND_09/veroeffentlichungen/BTW09_Hef1_Gesamt_Internet.pdf.

Holštajnsku, v roku 2010 s 5,6% v Severnom Porýní–Vestfálsku a v roku 2011 zopakovala úspech v Brémach (5,6%) a v Hamburgu (6,4%).⁸³

Pre lepší prehľad o tom, aké výsledky strana dosiahla v jednotlivých spolkových krajinách prinášam tabuľku s výsledkami volieb do Spolkového snemu v rokoch 2005 a 2009. V roku 2005 udávam údaje koľko percent získala v počte prvých hlasov – priamo volení poslanci (počty druhých hlasov bohužiaľ nie sú dostupné), v roku 2009 uvádzam vždy počet prvých/druhých hlasov(priamo pre stranu).

Tabuľka 3: Výsledky volieb do Spolkového snemu 2005 a 2009

Spolkové voľby v roku:	2005	2009
Nové spolkové krajiny/východ		
Meklenburisko– Predpomoransko	23,3	29,5 / 29,0
Brandenbursko	27,0	29,7 / 28,5
Berlín	17,4	20,7 / 20,2
Sasko	22,3	24,2 / 24,5
Sasko-Anhaltsko	25,5	32,0 / 32,4
Durínsko	25,4	29,1 / 28,8
Staré spolkové krajiny/západ		
Šlezvicko-Holštajnsko	2,8	7,1 / 7,9
Hamburg	4,7	9,7 / 11,2
Brémy	7,1	12,7 / 14,3
Dolné Sasko	3,5	7,5 / 8,6
Severné Porýnie–Vestfálsko	4,2	7,1 / 8,4
Hesensko	4,2	7,1 / 8,5
Porýnie–Falcko	4,7	8,1 / 9,4
Sársko	17,3	18,4 / 21,2
Bádensko–Württembersko	3,1	6,4 / 7,2
Bavorsko	2,9	5,8 / 6,5
Celkom prvé hlasy/druhé hlasy	8,0 / 8,7%	11,1 / 11,9%
	54 kresiel	76 kresiel

vytvorené autorkou, použitý zdroj: Spolkový volebný sprievodca/ Bundeswahlleiter, dostupné na <http://www.bundeswahlleiter.de>

⁸³ Bundeswahlleiter – Výsledky posledných volieb do zemských parlamentov, navštívené 27.4.2012 na http://www.bundeswahlleiter.de/de/landtagswahlen/ergebnisse/downloads/ltw_letzte_ergebnisse.pdf.

Príčiny týchto volebných úspechov treba v prvom rade hľadať v zmenenom sociálnom a politickom systéme Nemecka. Spolkový štát sa dlho spoliehal na trh a na jeho fungovanie a v snahe posilniť ho bola v roku 2004 prijatá reforma sociálneho systému Hartz IV, ktorá znížila výšku sociálnych dávok a skrátila čas ich poberania pre ľudí mladších 55 rokov. Voči týmto reformám boli obrovské protesty, no vláda sa viac snažila zlepšiť podmienky pre trh očakávajúc, že znížená nezamestnanosť pomôže znížiť sociálne nerovnosti. SPD ako strana ktorá tieto reformy presadila výrazne stratila volebnú podporu a nedokázala ju získať ani po zvýšení zamestnanosti v rokoch 2007 a 2008, ktoré práve reforma Hartz IV umožnila. Namiesto nej sa do popredia dostala Die LINKE.⁸⁴

Podporu pre stranu treba hľadať aj v hospodárskej kríze začínajúcej v roku 2008. Zatial' čo v roku 2005 strana získala hlasy hlavne kvôli jej neznámemu potenciálu a výraznému prepadu SPD (ktorý sice pokračuje naďalej), v roku 2009 jej dopomohla aktuálna ekonomická situácia. Kríza výrazne poškodila nemecký exportný priemysel a mala za následok zvýšenie nezamestnanosti. Až 60% Nemcov si myslí, že kroky, ktoré podniká vláda voči kríze sú neadekvátné a nedostatočné a až 2/3 voličov podporujú určité požiadavky a názory ľavice. Medzi ne patrí najmä názor, že rozvodné siete elektriny a nemocnice by mali byť v štátnom vlastníctve, že dôchodok a dávky pre nezamestnaných sa musia jednoznačne zvýšiť a takisto názor die LINKE že zamestnanci by sa mali podieľať na chode firmy.⁸⁵ Rozdiel v politike SPD a die LINKE v riešení krízy je ten, že zatial' čo SPD chce vyriešiť krízu a sociálne rozdiely v rámci tržnej ekonomiky, die LINKE chce spoločnosť s iným riadením a inou rolou verejného vlastníctva.⁸⁶ Práve táto stratégia rezonuje v hlavách ľudí, ktorí už majú dosť kapitalizmu a boja sa jeho nárastu k podobe, v akej existuje napríklad v USA. Takisto nezamestnaní chcú viac sociálnych bonusov – a preto je vidno jasný príklon nezamestnaných k die LINKE, kedy stranu volili ako na lokálnej tak na spolkovej úrovni. Takisto si strana zobraťa hlasy s tradičnej volebnej základne SPD – od

⁸⁴ Mark I. Vail a Benjamin T. Bowyer. „Poverty and Partisanship: Social and economic resources of support for the far Left in contemporary Germany.“ *Comparative European Politics* (2011), 2-3, 6.

⁸⁵ Corlenia Hildebrandt, „Die LINKE in Germany.“ v Cornelia Hildebrandt a Brigit Daiber, *The Left in Europe: Political Parties and Party Alliances between Norway and Turkey*. (Brussels: Rosa Luxemburg Foundation, 2009), 140.

⁸⁶ Guther Lachmann. „Wie die LINKE wächst.“ *Welt am Sonntag*, 4.5.2008, 1.

odborárov, hlavne kvôli posunu strany do stredu politického spektra. Strana takisto profitovala s kríze identity SPD.⁸⁷

3.2. Príčiny úspechu: členstvo a voliči strany

Premena členskej a volebnej základne je popri ekonomickej situácii ďalším dôležitým faktorom úspechu Ľavice. Čo sa týka premeny členskej základne, najdôležitejšou zmenou je postupné vyrovnávanie delenia východ – západ. Pred zlúčením strán bola typická situácia kedy PDS nemala takmer žiadnych členov v starých spolkových krajinách a naopak WASG v nových. Toto sa zmenilo zlúčením strán v roku 2007. Odvtedy sa pomer vyrovnáva, hlavne kvôli tomu, že na západe do strany ľudia vstupujú a naopak na východe pomaly vymierajú, hlavne kvôli zostarnutej členskej základni PDS. Aktuálne zloženie strany je nasledovné: 77% tvoria dôchodcovia, 18% úradníci, 8% robotníci a len 3% študenti.⁸⁸ Takisto podiel žien sa znížil na cca 30%, na východe je pomer mužov a žien vyrovnaný, na západe je žien v LINKE len 24%. Strana je však aj napriek nie úplne ideálnemu zloženiu výnimočná tým, že jej členstvo na rozdiel od ostatných strán stúpal (k aktuálnym štatistikám som sa bohužiaľ nedostala). V roku 2007 do strany vstúpilo 7570 nových členov, z toho cez 80% na západe.⁸⁹ Posledná skutočnosť pozitívne ovplyvňuje výzor strany navonok a príťahuje k nej tak voličov.

Podľa Sören Messinger a Jonas Rugenstein je jedným zo základov úspechu strany zjednotenie a rešpektovanie rôznych pozícií vo vnútri strany a schopnosť integrovať rôzne politické predstavy, členov a tým pádom mobilizovať voličov.⁹⁰ Možné to bolo jednak preto, že dlho nemali program strany (prijatý bol až na konci roku 2011) a vďaka viacerým prúdom a frakciám vo vnútri strany. Tie existovali už v PDS (viď kapitolu 1.4) a po zlúčení sa strana stala ešte viac heterogénnou. V roku 2009 bolo v strane oficiálne rozpoznaných a uznaných 24 skupín a prúdov, medzi najdôležitejšie patria Fórum demokratického socializmu, Socialistická Ľavica, Komunistická platforma, Antikapitalistická Ľavica, Sieť reformnej Ľavice a Emancipačná Ľavica.⁹¹ Tieto skupiny využívajú inštitucionalizovaný status, ktorý zabraňuje vedeniu strany ignorovať ich požiadavky, hoci ich rétorika je silnejšia ako reálna sila. Každopádne hlavné osobnosti

⁸⁷ Vail a Bowyer, „Poverty and partisanship“, 11-15.

⁸⁸ Hildebrandt, „Die LINKE in Germany“, 132-133.

⁸⁹ Messinger a Rugenstein. „Der Erfolg der Partei die Linke“, 75-76.

⁹⁰ Ibid, 85.

⁹¹ Hough, Koss, Olsen. *Left Parties in National Governments*, 147.

týchto skupín sú často známe tváre politického života SRN. Mimo týchto skupín sú v strane silní aj členovia západonemeckých odborov a bývalí komunisti, ktorí predstavujú radikálne ľavicovú odnož strany.⁹² Takisto strana združuje anti-globalistov a anti-kapitalistov a členov feministického hnutia. Do úvahy musí brať aj rozdiely východ–západ, ktoré samozrejme po zlúčení nevymizli, naopak, je otázne či sa niekedy pomer členov vyrovná.⁹³

Považujem za dôležité v krátkosti priblížiť povahu jednotlivých prúdov v strane. Komunistickú platformu tvoria hlavne ideologickí puristi – teda tí, ktorí dbajú na ideológiu (ešte v rámci PDS) marxizmu. Antikapitalistická ľavica, ktorej členkou je aj Sahra Wagenknechtová či Thiess Gleiss⁹⁴, sama sebe považuje za opozíciu voči neoliberálnej dohode elít v parlamente a v spoločnosti, jej cieľom je prekonanie kapitalizmu. Socialistická ľavica je „domovom“ hlavne pre západonemeckých odborárov a za cieľ si kladie prekonanie kapitalizmu a zlepšenie životných podmienok. Tvrídí, že die LINKE je šanca dostať odbory z defenzívy. Zároveň táto skupina poskytuje strane cenné zdroje – prístup ku kanceláriám odborov a cenné kontakty.⁹⁵ Fórum demokratického socializmu je organizačným jadrom 3. cesty, v ktorom sa združujú hlavne členovia z nových spolkových krajín – reformisti a pragmatisti z PDS. Emancipačná ľavica je prúdom, kde sa združuje ženské hnutie. Strana sa snaží aj o spoluprácu s podobne naladenými organizáciami. Vytvára si tak potenciálnych voličov či budúcich členov. Prepojenie na tieto hnutia zaistujú aktivisti, ktorí sú zároveň členmi strany aj týchto organizácií.⁹⁶

Skupiny a prúdy v strane sú dôležité pre ideovú rozmanitosť a rast strany, takisto má strana schopnosť integrovať rôzne politické predstavy, tým integrovať členov a zastupovať tak rôzne skupiny voličov. Napriek tomu táto heterogenita v strane môže spôsobovať aj problémy. Centrálne spory sú o to, či by strana mala alebo sa nemala podieľať na vláde. Časť strany z bývalej WASG sa domnieva, že strana by nemala vládnúť zo žiadnej stranou v súčasnom politickom systéme, pretože sú to strany ktoré sú „poškvrnené vládnutím v kapitalizme“. Túto pozíciu zastáva hlavne Antikapitalistická ľavica ale aj ďalší radikáli v strane. Tvrdia, že zapojenie sa do koalícii by bolo ohrozením pre celý proti kapitalistický projekt die LINKE, pretože by

⁹² Hough, Koss, „Populism personified or Reinvigorated Reformers?“, 81.

⁹³ Hildebrandt, „Die LINKE in Germany“, 134.

⁹⁴ Hough, Koss, Olsen, *Left Parties in National Governments*, 145.

⁹⁵ Messinger a Rugenstein, „Der Erfolg der Partei die LINKE.“, 78-79.

⁹⁶ Ibid, 79-84.

to bola strana, ktorá sa zmení a nie systém. Naopak, sociálni a ľavicovo liberálni pragmatisti (napr. Fórum demokratického socializmu) sú za koaličné vládnutie – pretože strana raz musí prevziať zodpovednosť a ukázať voličom, že to nie je len strana protestu.⁹⁷ Takisto je problémom pretrvávajúce rozdelenie východ – západ, kedy na východe sú jadrom strany stále stredné vrstvy bývalej elity NDR a na západe hlavne odpadlíci z SPD, ktorí presadzujú radikálnu ľavicovú politiku.

Štruktúra voličov strany sa zlúčením na rozdiel PDS výrazne premenila. Pred rokom 2005 boli voliči strany výhradne na východe (PDS) no už počas volebnej aliancie v roku 2005 sa zvýšil počet hlasujúcich pre Ľavicu na západe. LINKE sa podarilo výrazne zosekať tradičnú volebnú základňu sociálnych demokratov – hlavne čo sa týka členov odborov v starých spolkových krajinách. SPD tak pomaly stráca status ľudovej strany (Volkspartei) a v rokoch 2009-2011 bola často kladená otázka, či sa na jej miesto nepostaví die LINKE; v nových spolkových krajinách je strana k tejto povahе ešte bližšie (hlavne kvôli počtu hlasov ktorý bol v roku 2005 aj 2009 nad 25%).⁹⁸

Na východe je LINKE braná ako masová strana, niekedy dokonca ako regionálna „ľudová strana“, má tu vzrastajúcu podporu úradníkov a podnikateľov, na západe naopak podporujú stranu hlavne nezamestnaní, robotníci a členovia odborov. Túto skupinu tvoria hlavne muži vo veku 45-59 rokov.⁹⁹ Druhá najvýraznejšia skupina v starých spolkových krajinách sú ženy nad 60 rokov (pre mladšie strana nie je dostatočne atraktívna aj kvôli nízkemu podielu žien). Práve táto skupina voličov sú ľudia ktorí najviac stratili na sociálnom štáte – roky platili dôchodky iným no ich dôchodky sa už po reformách zoškrtali.¹⁰⁰ Na odovzdanie hlasu pre Ľavicu má vplyv aj deindustrializácia a oblasti kde sa znižuje populácia a kde sa zvyšuje lokálna nezamestnanosť. Na celonárodnej úrovni pre stranu hlasujú ľudia s nízkym alebo žiadnym vzdelaním, naopak na východe jej odovzdajú hlas väčšinou vysokoškolsky vzdelaní ľudia.¹⁰¹ Veková štruktúra je podobná ako na západe: najčastejšie volia stranu ľudia vo veku 45-60 rokov (no aj muži aj ženy), takisto má ale strana výraznú podporu u dôchodcov. Problémom je nízka podpora medzi mladými voličmi do 34 rokov, ktorí už nemajú žiadne naviazanie na NDR. Práve toto naviazanie na bývalý režim je

⁹⁷ Hough, Koss, Olsen, *The Left Party*, 158.

⁹⁸ Vail a Bowyer, „Poverty and Partisanship“, 3.

⁹⁹ Hildebrandt, „Die LINKE in Germany“, 137-138.

¹⁰⁰ Messinger a Rugenstein, „Der Erfolg der Partei die LINKE.“, 71-72.

¹⁰¹ Vail a Bowyer, „Poverty and Partisanship“, 13.

dôležitým dôvodom pre odovzdanie hlasu strane na východe, regionálny charakter strany tu pretrváva nadálej.¹⁰²

3.3. Príčiny úspechu: charakter a program strany

Nemenej dôležitým faktorom ako je ekonomická a politická situácia v krajinе a štruktúra strany a voličov je samozrejme povaha strany, s čím súvisí jej politický program. PDS bola podporovaná najmä ako strana protestu a ako strana reprezentujúca východných Nemcov ako porazených zjednotenia Nemecka.¹⁰³ Strana vystupovala s ambicioznymi ekonomickými cieľmi ako zníženie nezamestnanosti zavedením 35 hodinového pracovného týždňa a zrušením nadčasov no aj jedinečnou zahraničnou politikou typickou odmietaním akýchkoľvek vojenských zoskupení, iného použitia vojenskej sily ako na obranu a pacifizmom.¹⁰⁴ V súvislosti s východonemeckou identitou sa strana zasadzovala o lepší podiel východu na zjednotení: akceptovanie východonemeckého vzdelania, rozvoj infraštruktúry a vyrovnávanie miezd.¹⁰⁵ Dnes je die LINKE ustanovená ako strana sociálnej spravodlivosti, protestu, pacifizmu a vystupuje ako antikapitalistická strana naľavo od SPD. Jej politický projekt je podľa niektorých analýz založený na troch presvedčeniach: prvým je stála a silná kritika nemeckej sociálne tržnej ekonomiky a konceptu neoliberalizmu, druhým je radikálne pacifistická agenda a tretím je rozdelenie spoločnosti na tých dobrých a zlých – teda rozpoznanie nepriateľa. Tým sú pre stranu manažéri, politici a celkovo vyššia trieda, ale aj nadnárodné a imperialistické sily (ako napríklad vláda USA).¹⁰⁶ Naopak tí dobrí a skupinu ktorú je treba podporovať predstavuje pracujúca trieda v Nemecku ale aj podpora Kuby pod vedením Castra. Die LINKE prízvukuje, že súčasné a budúce problémy Nemecka sa dajú vyriešiť len prechodom na socialistickú plánovanú ekonomiku no na druhej strane obhajujú Základný zákon a demokraciu.¹⁰⁷

Čo sa týka programu strany, ten bol prijatý až 6 rokov po kandidatúre volebnej iniciatívy ľavice a 4 roky po zlúčení oboch strán. Program strany z Erfurtu označuje sama strana ako milník v jej histórii a súhlasilo s ním 96% členov.¹⁰⁸ Je to naozaj vysoké číslo – najmä keď si uvedomíme koľko názorových prúdov v strane existuje.

¹⁰² Messinger a Rugenstein, „Der Erfolg der Partei die LINKE.“, 74.

¹⁰³ Banaszak a Dörschler, „Voter support for the PDS over time“, 365.

¹⁰⁴ Hough, „The Programmatic Development of the Eastern German PDS“, 153.

¹⁰⁵ Olsen, „The Dilemmas of Germany’s PDS“, 212.

¹⁰⁶ Hough, Koss, Olsen, *Left Parties in National Governments*, 140, 147.

¹⁰⁷ Hough a Koss, „Populism Personified or Reinvigorated Reformers?“, 85.

¹⁰⁸ Dan Hough, „Lurch to the Left or a Spot of Shadow Boxing? The Left Party’s New Programme and its Implications for Governing Germany.“ *Foreign & Domestic Policy*, 28.11.2011.

Program tak dokázal navonok aj dovnútra zjednotiť jednotlivé hlasy v strane. Die LINKE sa v ňom sama definuje ako socialistická strana, ktorej hlavným cieľom je prekonáť súčasný kapitalistický systém a nastoliť demokratický socializmus. Dôležitá je pritom podriadenosť ekonomiky solidarite a zachovanie prírody pri udržateľnom tempe rastu. Druhou myšlienkovou je osobná sloboda a osobnostný vývoj založený na rovných podmienkach – pretože jedine sloboda každého jednotlivca prispeje k slobode všetkých. Po splnení týchto dvoch podmienok bude odstránený kapitalizmus a vznikne demokratický socializmus.¹⁰⁹

Strana je podľa programu postavená na tradícii socialistického, sociálne-demokratického a komunistického robotníckeho hnutia, feminizme a emancipácií. Za hlavné osobnosti sú pritom považovaní Marx, Engels a Luxemburgová. LINKE odsúdila dianie v NDR a zlúčenie SPD s KPD po druhej svetovej vojne, je to ale len odsúdenie vägne a viacej strana vyzdvihuje pozitívne stránky NDR akými bola nulová nezamestnanosť, prekonanie chudoby a fungujúci sociálny systém. Hoci v NDR panovala forma diktatúry, nie je podľa strany správne redukovať jej história len na stalinizmus. Na tejto časti programu je jasne vidieť, že strana sa snaží o zachovanie si východnej identity – pretože okrem neúplného odsúdenia NDR pokračuje aj v hodnotení zjednotenia, ktoré podľa nej nebolo demokratické a skončilo len ako pripojenie východu a sociálny úpadok pre obyvateľov.¹¹⁰

Čo sa týka požiadaviek strany, výrazne sa do popredia dostáva zrušenie sociálnych reforiem Hartz IV. Každý by mal mať podľa programu právo na dobrú prácu a na možnosť jej odmietnutia bez ďalších postihov (ktoré hrozia podľa reforiem Hartz IV). V práci je dôležitá rovnosť pohlaví aj v platovej sfére a zamestnanci by sa mali podieľať na chode firmy. Dôležité je štátne vlastníctvo v službách verejného záujmu, ako je sociálne zabezpečenie, energie a bankový sektor. V daňovej oblasti sa die LINKE zasadzuje o vyššie zdanenie bohatých. Čo sa týka financovania politických strán, die LINKE je proti finančným darom ktoré dávajú korporácie politickým stranám a snaží sa o úplné oddelenie biznisu a politiky. V oblasti vzdelania sa jedná tak ako u väčšiny sociálne-demokratických alebo socialistických strán o bezplatné a dostupné vzdelanie pre každého. V zahraničnej politike sa strana snaží o reštart Európskej únie – s dôrazom na viac sociálnych ako tržných práv. Dôležitým bodom programu je pacifizmus –

¹⁰⁹ Program strany Die LINKE, prijatý 21.-23. 10.2011 v Erfurte, dostupný z http://www.die-linke.de/fileadmin/download/dokumente/englisch_die linke programm erfurt.pdf.

¹¹⁰ Ibid.

LINKE je proti imperializmu a vojne a nesúhlasi s participáciou Nemecka v akomkoľvek konflikte. S tým súvisí postoj k NATO – strana požaduje jeho rozpustenie a namiesto neho vytvorenie kolektívneho systému obrany, v ktorom by dôležitú rolu hralo Rusko.¹¹¹

Tesne po zlúčení panovali v strane obavy, či PDS neprevalcuje programovo WASG. Hoci sa to nestalo (vidíme to na prítomnosti takých elementov ako je odmietanie reforiem bývalej vlády SPD), programy die LINKE (súčasný je takmer zhodný s volebnými programami v rokoch 2005 a 2009) sú podľa Hilde Coffé a Rebeccy Plassy¹¹² viac pokračovaním politiky PDS ako nejakým kompromisom. Očividne to ale väčšine bývalých členov WASG nevadí – keďže program bol v roku 2011 odsúhlasený takmer jednohlasne. Reflektuje témy, na ktoré najviac reagovali voliči vo voľbách: najvyššiu rezonanciu u voličov má sociálna spravodlivosť, ktorá je z 53% dôležitá pre odovzdanie hlasov. Na druhom mieste skončila zamestnanecká politika die LINKE so 40%, potom ekonomická a daňová politika s cca 18% a vzdelanie ako faktor má len 8% dôležitosť.¹¹³ Očakávania voličov sú teda nasledovné: aby bola strana oddaná sociálnej spravodlivosti a aby tomu prispôsobila aj konkrétnie opatrenia a politiky (nestačí byť už len protestnou stranou ktorá všetko kritizuje z opozície – má priniesť aj konkrétné riešenia) v oblasti modernizácie školstva, ďalej je dôležité zníženie nezamestnanosti, vyriešenie medzinárodných konfliktov bez použitia násilia a takisto očakávajú odhadlanie byť občianskou stranou.¹¹⁴

V tejto kapitole som rozobrala najdôležitejšie aspekty úspechu Ľavice na spolkovej úrovni v rokoch 2005 a hlavne 2009. Patrí medzi ne zmenená ekonomická situácia v Nemecku a vo svete, reformy vlády Gerharda Schrödera ale hlavne spojenie dvoch strán, ktoré prinieslo LINKE voličov aj zo západu Nemecka. Druhým dôležitým bodom je program strany, ktorý začal čoraz viac rezonovať u voličov, LINKE už nie je len protestná a regionálna strana východného Nemecka. Na zemskej úrovni sa strana dokázala presadiť takisto, figurujú tu ale aj iné faktory ako na spolkovej úrovni. Práve úspech strany na zemskej úrovni a konkrétnie na prípade Hamburgu budem rozoberať v nasledujúcej kapitole. Najprv rozoberiem rozdiely medzi spolkovou a zemskou úrovňou a potom sa budem venovať konkrétnym volebným výsledkom v Hamburgu.

¹¹¹ Program strany Die LINKE, prijatý 21.-23. 10.2011 v Erfurte, dostupný z http://www.die-linke.de/fileadmin/download/dokumente/englisch_die_linke_programm_erfurt.pdf.

¹¹² Hilde a Plassa, „Party Policy Position of Die LINKE“, 729.

¹¹³ Hildebrandt, „Die LINKE in Germany“, 137.

¹¹⁴ Ibid, 136.

4. Hamburg – príklad úspechu strany vo voľbách do Spolkového snemu aj zemského parlamentu

Strana sa na národnej a zemskej úrovni správa úplne inak a toto je citelné aj v Hamburgu, ktorý som si vybrať ako príklad úspešnosti strany v zemskom parlamente v západných/starých spolkových krajinách. Na národnej úrovni je strana hlavne stranou protestu a robí vyslovene opozičnú politiku, v jednotlivých štátoch je viac pragmatická, snaží sa o čo najvyššie zhodnotenie hlasov a o vstup do koalícii.¹¹⁵ Na zemskej úrovni má strana viac obmedzené možnosti: veľa oblastí kde má vyhranené názory nespadá do právomocí jednotlivých krajín a najdôležitejšími oblastami kde tieto právomoci majú je vzdelenie, vynucovanie práva a verejné vysielanie. Tieto oblasti pre stranu nie sú kontroverzné – preto sa podieľala na koaličných vládach na východe bez toho, že by sa priamo dostala do sporu zo svojím programom.¹¹⁶ Na druhej strane na zemskej úrovni strana nikdy nepresadí svoje názory čo sa týka armády respektíve odzbrojenia, daní či novej sociálnej politiky.

4.1.História strany v Hamburgu

Hamburg je špeciálnym prípadom v nemeckej politike keď zoberieme do úvahy Die LINKE a jej predchodyne – je to jediná spolková krajina na západe kde PDS/WASG/Die LINKE kandidovali v každých spolkových aj zemských voľbách.¹¹⁷ V apríli roku 1990 padlo rozhodnutie tamojších ľavicových prúdov organizovať projekt s PDS, čo sa však neskôr ukázalo ako pre stranu nevhodné. Hlavným dôvodom bolo, že ľavica v tomto mestskom štáte bola extrémne heterogénnia, pozostávala z ľudí zo Socialistického Fóra, časopisu Socializmus, Komunistického spolku a ľavicových Zelených, označovala sa ako Hamburgský krúžok. Pozícia v Hamburgu bola zo začiatku slabá jednak kvôli pozícii PDS ako strany reprezentujúcej NDR a kvôli imidžu socializmu a ľavice ako takej: v roku 1990 bola v západnej Európe kríza komunizmu i eurokomunizmu a pád železnej opony tejto situácií nepomohol. Ďalšie problémy pre PDS na západe prinieslo rozhodnutie Spolkového súdneho zboru z 29.9.1990 o dvoch oddelených obvodoch východ–západ pričom 5% klauzula o vstupe do Spolkového snemu platí pre každý z nich. To pomohlo strane na východe – kde sa stala regionálnou

¹¹⁵ Hough, Koss, Olsen, *The Left Party*, 156.

¹¹⁶ Hough, Koss, Olsen, *Left Parties in National Governments*, 149.

¹¹⁷ Meinhardt Meuche-Mäker. *Die PDS in Westen 1990-2005*. (Berlin: Karl Dietz Verlag, 2005), 63.

stranou, čo som rozobrala v prvej kapitole, no zabránilo jej presadiť sa na západe a teda aj v Hamburgu až do roku 2005 – pretože strana nebola schopná získať 5% hlasov v starých spolkových krajinách.¹¹⁸

Vo voľbách do Bundestagu v roku 1990 tak strana kandidujúca ako Die Linkeliste/PDS získala len 1,1% hlasov, čo bolo súčasťou viac ako západný priemer (0,3%), no na tradične ľavicovo založené mesto akým je Hamburg stále málo.¹¹⁹ Vo voľbách do miestneho zastupiteľstva o rok neskôr strana získala ešte menej – len 0,5%. V roku 1993 strana kandidovala do miestneho zastupiteľstva ako „Ľavicová alternatíva vás bráni“ no získala opäť len 0,5% hlasov. Práve vtedy začali spory z vedením PDS ktoré tvrdilo, že voľebné výsledky 0,x strane urobia viac škody ako prospechu, no v Hamburgu ľavica kandidovala aj nadálej s podobnými výsledkami. Situácia sa vystupňovala tak, že André Brié v roku 2001 vyhlásil že s Hamburgským výborom strany sa nedá robiť žiadna ľavicová politika.¹²⁰ Prvá zmena v pozitívnom smere prišla až v roku 2005, kedy strana vo voľbách do Spolkového snemu v Hamburgu získala 4,7% hlasov¹²¹ no o úspechu strany môžeme hovoriť až od roku 2008 respektíve 2009, ktorým sa budem zaoberať v nasledujúcej kapitole.

Pre lepší prehľad pripájam tabuľku voľebných výsledkov vo voľbách do Spolkového snemu a zemského parlamentu v rokoch 1990-2004.

Tabuľka 4: Volby do Spolkového snemu - výsledky v Hamburgu

1990	1,1%
1994	2,2%
1998	2,3%
2002	2,1%

vytvorené autorkou, zdroj: Viola Neu. *Das Janusgesicht der PDS: Wähler und Partei zwischen Demokratie und Extremismus.* (Baden-Baden: Nomos Verl.-Ges., 2004), 49.

Tabuľka 5: Volby do zemského snemu Hamburg

1991	0,5%
1993	0,5%
1997	0,7%
2001	0,4%

¹¹⁸ Meuche-Mäker, *Die PDS in Westen*, 11-16.

¹¹⁹ Phillip Hiller. *Was gelingt der PDS?* (Hamburg: Universität Hamburg; dizertačná práca, vedúci Prof. Dr. Peter Raschke, 2009), 38.

¹²⁰ Ibid, 39.

¹²¹ Spolkový voľebný sprievodca/ Bundeswahlleiter, dostupné na <http://www.bundeswahlleiter.de>.

2004	1,1%
------	------

vytvorené autorkou, zdroj: Meinhardt Meuche-Mäker. *Die PDS in Westen 1990-2005.*

(Berlin: Karl Dietz Verlag, 2005), 64.

4.2.Voľby do zemského parlamentu 2008 a 2011 a Spolkového snemu 2009

O úspechu strany v Hamburgu môžeme hovoriť v súvislosti s voľbami do Spolkového snemu v roku 2009, kedy získala v meste 11,2% hlasov a s voľbami do miestneho zastupiteľstva / zemského parlamentu kedy získala v roku 2008 aj 2011 po 6,4% hlasov a dostala sa tak do parlamentu.¹²² Za vysoký počet hlasov vo voľbách do Spolkového snemu môžu faktory, ktoré boli vysvetlené v predošej kapitole – teda ekonomická kríza, reformy Hartz IV vlády SPD ktoré spôsobili presun hlasov od Sociálnej demokracie k Die LINKE ale aj charakter strany ako strany sociálnej spravodlivosti, pacifizmu a protestu. Na zemskej úrovni strana získala menej hlasov, čo je spôsobené hlavne nižšou volebnou účasťou (v Hamburgu bola v oboch rokoch na historickom minime, v roku 2008 to bolo 63,6%¹²³ a v roku 2011 57,0%¹²⁴). Druhým dôvodom je relevantnosť tém ako sú sociálna spravodlivosť či stiahnutie vojakov z Afganistanu na zemskej úrovni – zemské parlamenty rozhodnutia o týchto veciach jednoducho neovplyvnia.

Hlavnými dôvodmi, prečo ľudia odovzdali v roku 2008 svoj hlas Ľavici sú podľa Cornelie Hildebrandt¹²⁵ tieto témy: sociálna spravodlivosť, ktorá je dôležitá pre 70% voličov, zamestnanecká politika strany (30%), politika v oblasti vzdelania (28%) a ekonomická politika (17,5%). Ďalšími faktormi sú podľa Michaela Hartwiga¹²⁶ chudoba – v oblastiach, kde je vysoký počet poberateľov sociálnych dávok hlasovalo pre die LINKE 10,2% ľudí, v nízkych len 3,2. Úspešnosť strany je na rozdiel od spolkovej úrovne naviazaná na SPD (strany sú úspešné v tých istých volebných obvodoch): LINKE je nadpriemerne volená robotníkmi (10%) a nezamestnanými

¹²² Spolkový volebný sprievodca/ Bundeswahlleiter, dostupné na <http://www.bundeswahlleiter.de>.

¹²³ Michael Hartwig, „Wer wählt die LINKE?“ (analýza volebných výsledkov Die LINKE v Hamburgu z volieb do zemského parlamentu v roku 2008), dostupné na http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Buergerschaftswahl_HH08.pdf.

¹²⁴ Benjamin-Immanuel Hoff a Horst Kahrs, “Die Ergebnisse der Hamburg-Wahlen am 20. Februar 2011 – Wahlnachtbericht und erste Analyse.“ dostupné na http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publikationen/2011_HH_LTW_Wahlnachtbericht_v2.pdf.

¹²⁵ Hildebrandt, *Die LINKE in Germany*, 137.

¹²⁶ Hartwig, “Wer wählt die LINKE?“, 2-8.

(19%). Typickým voličom strany je nezamestnaný muž medzi 45-60 – čo je rovnaké ako v celom západnom Nemecku.

Volebný program strany s ktorým šla do volieb v roku 2011¹²⁷ odráža témy, ktoré rezonovali už v roku 2008. V úvode sa spomínajú reformy Hartz IV ako jadro neoliberálnej politiky, ktorú si strana kladie za cieľ prekonáť. Tvrdia, že tieto reformy si vynútili chudobu skrz zákon a argumentujú že situácia v Hamburgu, kedy každé štvrté dieťa žije v chudobe, sa musí zmeniť. Chcú to dosiahnuť cez iniciatívu v Spolkovej rade pre minimálnu mzdu 10 Eur za hodinu, zvýšenie príspevku na bývanie a zavedenie sociálnych výhod ako nájomné, lístky na kultúrne akcie zadarmo či bezplatná celodenná starostlivosť pre deti. Medzi hlavné oblasti ktoré strana vymedzuje a požaduje v nich zmenu teda patria oblasť bytovej výstavby, kde strana požaduje reguláciu nájmu no aj výstavbu 8000 nových bytov ročne. Ďalšou oblasťou je životné prostredie a verejná doprava. Hamburg bol v roku 2011 „hlavným mestom životného prostredia EU“, no cena mestskej hromadnej dopravy je tak vysoká, že mnohí preferujú jazdenie autom. Takisto chce strana viac energie z obnoviteľných zdrojov a stop prevozom atómového odpadu cez mesto. Ďalej sa LINKE snaží o zoštátnenie podnikov ako Hamburgské vodárne, čistička a vlaky/ MHD, ďalšou požiadavkou je zoštátnenie sietí elektriny, plynu, tepla a takisto nemocníč a opatrovateľských domovov. Ďalšími oblastami sú bezplatné vzdelanie na univerzite, zdravotníctvo, konsolidácia rozpočtu (zdanenie bohatých a zrušenie výnimiek pre koncerny), drogová politika (dekriminalizácia), médiá (väčšia transparentnosť), podpora bezplatného športu a práva imigrantov. Poslednou oblasťou ktorej sa program dotýka je obrana – strana žiada o zrušenie spolupráce spolkovej armády a Hamburgskej vojenskej univerzity.

Vo voľbách v roku 2011 sa aj vďaka tomuto programu potvrdila pozícia strany. Hoci stratila cca 5000 voličov, získala opäť 6,4% hlasov. Tento trend potvrdil stabilitu postavenia strany na západe a to, že si vybudovala konštantnú voličskú základňu. Hlavnými dôvodmi, prečo sa ľudia priklonili v týchto voľbách k ľavici (a nielen k Die LINKE, SPD získala 48,4% hlasov¹²⁸), je fakt že nepovažujú mesto za dostatočne bezpečné, chýbajú im zariadenia pre deti, sociálna súdržnosť v meste klesá, chýba dostatočný počet bytov a ani vzdelanie sa nezlepšilo. LINKE tieto problémy reflektuje

¹²⁷ Volebný program strany Die LINKE: „Für ein soziales Hamburg!“, dostupné na <http://fuer-ein-soziales-hamburg.de/programm/wahlprogramm.html>.

¹²⁸ Výsledky volieb do zemského snemu v Hamburgu 2011, dostupné na <http://www.bundeswahlleiter.de/de/landtagswahlen/ergebnisse/downloads/lwhamburg2011.pdf>.

vo svojom programe a v prieskume z decembra 2010¹²⁹ ľudia považujú stranu za najkompetentnejšiu čo sa týka sociálnej spravodlivosti a zaplatiteľného nájmu. Horšie už strana dopadla s programom, ktorému podľa 60% opýtaných chýba jasnosť a pozície strany tak ľuďom nie sú úplne známe. Vo februári 2011 za najväčší problém v meste označilo 41% respondentov vzdelanie, 13% zadlženie mesta, 12% rodinnú politiku a 11% sociálnu rovnosť.¹³⁰ Všetko sú to témy, ktoré sú pre LINKE prvoradé – a preto jej ľudia odovzdali jej hlas. LINKE v Hamburgu nie je len protestná strana, stala sa stranou robotníkov a nezamestnaných, čo dokazujú podiely voličov: 16% nezamestnaných a 9% robotníkov odovzdalo svoj hlas die LINKE. Veková štruktúra zostáva rovnaká ako v celom západnom Nemecku: najviac stranu volia muži vo veku 45-60 rokov (9%) no výrazné bolo v Hamburgu číslo prvo–voličov a mladých ľudí vo veku 18-24 rokov: 8%.¹³¹ Práve táto skupina môže garantovať strane zastúpenie v zemskom parlamente aj do budúcnosti. Najdôležitejšimi faktormi v Hamburgu ktoré umožnili zvolenie resp. znovuzvolenie die LINKE sú ekonomická situácia v meste, nespokojnosť s predošlou vládou, stav vzdelania a sociálna nerovnosť spolu zo vzrastajúcou chudobou. V nasledujúcej kapitole overím pôsobenie týchto faktorov aj empiricky – prostredníctvom ankety, ktorú som zorganizovala v dňoch 13.3.2012 – 14.4.2012 a zúčastnilo sa jej 20 respondentov. Anketa fungovala cez google dokumenty a zúčastnili sa na jej respondenti z Hamburgu.

4.3.Pohľady členov strany a nestraníkov na úspech Die LINKE

Anketa mala tri otázky: prvá bola o volebných úspechoch strany na spolkovej úrovni v roku 2009 a takisto v týchto voľbách v Hamburgu – kde vidia respondenti príčiny úspechu a prečo bola strana taká úspešná práve v tom roku. Druhá otázka bola zameraná na zemskú úroveň – v rokoch 2008 a 2011 dosiahla strana 6,4% vo voľbách, čo ale bolo menej ako vo voľbách do spolkového snemu. Kde vidia účastníci príčinu tohto rozdielu a pozíciu LINKE v zemských a spolkových voľbách? Posledná otázka bola prečo by respondenti volili stranu, ktoré oblasti sú pre nich dôležité (či je to protestná strana, dobrý program atď.). Veková štruktúra účastníkov bola nasledujúca: 18-25 25%, 25-30 30%, 30-39 10%, 40-49 5%, 50-59 20%, 60-69 5% a 70-x 5%. 65%

¹²⁹ vo svojej práci spracoval Benjamin-Immanuel Hoff a Horst Kahrs, "Die Ergebnisse der Hamburg-Wahlen am 20. Februar 2011 – Wahlnachtbericht und erste Analyse." dostupné na http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publikationen/2011_HH_LTW_Wahlnachtbericht_v2.pdf, 9-11.

¹³⁰ Ibid, 11.

¹³¹ Ibid, 20.

účastníkov bolo členmi strany, 35% nie a 70% volilo stranu v posledných voľbách. Čo sa týka vzdelania, 10% respondentov má ukončenú strednú školu bez maturity, 35% strednú školu z maturitou/gymnázium a 55% malo univerzitné vzdelanie. Čo sa týka rozdelenia respondentov do sociálnych vrstiev, 30% sa zaraduje do strednej triedy, 15% sú úradníci, rovnaký počet je študentov, ako pracovníkov vedy samých seba označilo 15% účastníkov, živnostníci tvoria 5% a robotníci 15%. V odpovediach som nepostrehla výrazné rozdiely medzi jednotlivými vekovými skupinami respondentov a medzi sociálnym zaradením, výraznejšie sa odlišujú tí, ktorí volili či nevolili stranu, preto budem v nasledujúcej analýze odpovedí reflektovať toto rozdelenie.

Respondenti, ktorí odovzdali v posledných voľbách svoj hlas die LINKE si myslia, že hlavným dôvodom úspechu strany je jej politika, ktorá sa zasadzuje o sociálnu spravodlivosť a odstránenie sociálnej nerovnosti, vo svojich odpovediach to reflekтуje 30% tých, ktorí volili stranu. Ďalším dôvodom je fakt, že je to nová strana a vo svojom programe vyzdvihla aktuálne témy ako odstránenie reforiem Hartz IV, odchod nemeckých vojakov z Afganistanu a snaha o prekonanie kapitalizmu (15% opýtaných). Dôležitým faktorom úspechu ale bolo aj zlyhanie prechádzajúcej veľkej koalície a odklon voličov od SPD, myslí si to 23% voličov strany. Rezonovali takisto ekologické témy a výstavba nových bytov v Hamburgu. Problémom môžu byť podľa voličov strany interné problémy a nezhody. U tých, ktorí nevolili die LINKE prevládal názor, že strana nezískala podporu kvôli jej programu, ale kvôli hospodárskej kríze a s tým spojenej protestnej voľbe (28% tých, čo nevolili stranu). S tým súvisí oslabenie ostatných strán, táto skupina respondentov považuje voľbu strany za „módnu záležitosť“ (14%). Ako ďalšie dôvody pre odovzdanie hlasu strane vidia príklon k ľavicovému extrémizmu spojenému s krízou a to, že strana chce riešiť hospodárske problémy ľavicovo; povahu strany ako strany opozície – a tým pádom si môže dovoliť hovoriť aj o veľmi nepravdepodobných riešeniach lebo nemusí preberať politickú zodpovednosť a poslednou odpoveďou je fakt, že strana zastupuje „obyčajných ľudí“ – myslené ako robotníkov a nezamestnaných.

Rozdiely medzi výsledkami volieb na zemskej a spolkovej úrovni vidia obidve skupiny respondentov rovnako. Ako hlavnú príčinu určilo 35% zúčastnených rôzne rezonujúce politické témy na oboch úrovniach. Podľa nich sú ciele ako odchod vojakov z Afganistanu alebo dosiahnutie sociálnej spravodlivosti na zemskej úrovni len veľmi ťažko dosiahnuteľné. Druhú hlavnú príčinu vidia vo viditeľnosti strany a s tým súvisiacou charizmom politikov na celoštátnej úrovni – kde ju zastupujú osobnosti ako

Gregor Gysi, Lothar Bisky či Oskar Lafontaine. Na zemskej úrovni nemajú vhodných nasledovníkov – ktorí by dokázali stranu presadiť. Toto si myslí 30% účastníkov. 10% opýtaných si myslí, že nižšia úspešnosť strany v Hamburgu vo voľbách do spolkového snemu a zemského parlamentu je daná tradične nižšou volebnou účasťou v týchto voľbách. Rovnaký počet opýtaných označil za príčinu fakt, že ľudia sa boja, že odovzdaním hlasu die LINKE ho darujú – pretože nie je isté či sa strana do parlamentu vôbec dostane a je isté, že by aj tak koalične nevládla. Preto odovzdali svoj hlas SPD.

Posledná, tretia otázka bola zameraná na to, ktoré faktory sú pre respondentov dôležité pokiaľ by volili/volili stranu. Zo strany tých, ktorí stranu volili sú najdôležitejšie príčiny pacifizmus strany a zasadzovanie sa o odchod vojakov z Afganistanu (38%), sociálna rovnosť a vystupovanie ako alternatíva k ostatným stranám (23%) a snaha o prekonanie kapitalizmu (15%). Ďalšími pre nich dôležitými témami boli charakter strany ako strany zastupujúcej robotníkov a odborárske hnutie, snaha o zrovnoprávnenie žien, bezplatné vzdelanie na univerzitách a tiež, že nie je podporovaná veľkokapitálom – teda nadnárodnými spoločnosťami. Medzi tými, čo stranu nevolili, 71% odpovedalo že by strane nikdy nedalo svoj hlas – a dôvody neuviedli. Zvyšných 29% by pre ňu hlasovali kvôli jej rozdielnemu volebnému programu a témam v ňom obsiahnutým a kvôli snahe strany dať ľuďom viac základných istôt.

Záver

Po voľbách v roku 2005 by nikto nepovedal, že die LINKE bude schopná zdvojnásobiť svoj zisk o štyri roky neskôr. Strane sa to podarilo a dnes už môžeme hovoriť o nemeckom systéme politických strán ako o systéme piatich strán, z ktorých každá je etablovaná aj na východe aj na západe krajiny. V roku 2005 to bola len volebná formácia PDS a WASG ako dvoch odlišných strán, ku ktorej sa voliči priklonili pretože to bola strana neznáma a aby dali najavo svoj protest voči reformám uskutočnených bývalou vládou rok predtým. Po zlúčení oboch strán v roku 2007 sa die LINKE stala príťažlivou pre voličov aj na základe svojho charakteru a programu. Výskumnou otázkou mojej práce bolo, aké boli dôvody pre tento zvrat, o ktorý sa PDS, predchodkyňa die LINKE snažila 15 rokov a aj tak sa jej na celoštátnej úrovni nepodarilo presadiť?

Prvou príčinou úspechu strany na národnej úrovni a hlavne v západných štátach SRN (kedže na východe už bola etablovaná) je zmenený sociálny systém Nemecka a globálna hospodárska kríza. S tým súvisia reformy Hartz IV sociálnej demokracie, ktoré výrazne znížili dávky v nezamestnanosti a celkovo zamestnanecké istoty. Takéto kroky sa dali očakávať skôr od pravicovej CDU, preto sa podpora ľudí od SPD presunula k Die LINKE. Hoci reformy pomohli ekonomike a trhu, zvýšili sociálnu nerovnosť. Tá sa ešte viac prehĺbila s ekonomickej krízou, ktorá po miernom znížení v rokoch 2007 a 2008 nezamestnanosť skokovo zvýšila a ľudia, ktorých postihla, zostali len s obmedzeným sociálnym zabezpečením. Okrem toho zo sebou krízy spravidla prinášajú príklon k ľavici. Die LINKE bojuje proti týmto reformám a tak si zaistila volebnú podporu. Vidíme to hlavne na štruktúre voličstva; typickým voličom strany je nezamestnaný muž vo veku 45-60 rokov, no strana sa zameriava aj na ostatné skupiny: na robotníkov, podnikateľov a na odborárske hnutie.

Druhou príčinou je charakter a program strany. Die LINKE dokáže absorbovať rôzne prúdy a frakcie a oslovovať tak pomocou názorovej rozmanitosti rôzne vrstvy obyvateľstva. V jej jadre sú najdôležitejšimi skupiny ako Fórum demokratického socializmu, Komunistická platforma, Antikapitalistická ľavica či Sieť reformnej ľavice. Už z názvov je jasné, že sú to skupiny extrémne odlišné no aj tak dokážu spolupracovať. Takisto strana spolupracuje s rôznymi organizáciami, čím si rozširuje členskú a voličskú základňu, medzi najdôležitejšie jednoznačne patria západonemecké

odbory ale i rôzne mierové či ženské hnutia. To, že hoci strana združuje rôzne prúdy dokáže vytvoriť relatívne zjednotený program, je vidieť na Erfurtskom programe z roku 2011. Ten naviazal na témy ktoré najviac rezonovali vo voľbách v roku 2009 a definitívne tak potvrdil charakter strany ako strany protestu voči kapitalizmu, za sociálnu spravodlivosť a pacifizmus. Dôležitá pre voličov je hlavne kritika nemeckého sociálneho tržného hospodárstva, prekonanie kapitalizmu, snaha o demokratický socializmus a hlavne zrušenie zákonodarstva Hartz IV. Program dokázal zjednotiť frakcie v strane, východ aj západ a ukázal tak charakter die LINKE.

Úspech strany na zemskej úrovni je určený nielen faktormi, ktoré hrajú rolu v spolkových voľbách. Hamburg bol vybraný ako špeciálny prípad, kde strana a jej predchodyne kandidovali v každých voľbách – a tak je úspech či neúspech strany dobre zmapovateľný. Strana nebola schopná v tomto hanzovom meste preraziť až do roku 2008, kedy v zemských voľbách získala 6,4% hlasov a dostala sa v jednej z prvých krajín na západe do parlamentu. Prečo sa tu dokázala presadiť? Hlavné témy ktoré rezonovali vo voľbách v roku 2008 bol odchod vojakov z Afganistanu (ktorá strana presadzovala ako jediná), ďalšími témami boli sociálna spravodlivosť, zamestnanecí politika a bezplatné vzdelanie na univerzite. Hamburg je najbohatším mestom Nemecka, no aj tak veľa ľudí žije na hranici chudoby a takisto je to mesto, kde je takmer 20% podiel obyvateľov z imigrantským pôvodom. Práve tieto faktory prispeli k odovzdaniu hlasu pre stranu, najviac ju podporili nezamestnaní a pristáhovalci.

Strana po úspechu v roku 2008 reflektovala témy na ktoré voliči najviac rezonovali vo volebnom programe pred voľbami do zemského parlamentu 2011. Snaha o sociálnu spravodlivosť, výstavba zariadení pre deti, politika v bytovej výstavbe a pacifizmus strane zaručili zopakovanie výsledku z pred troch rokov. Prispela k tomu aj nespokojnosť s bývalou vládou, stav vzdelania, vzrastajúca sociálna nerovnosť a ekonomická situácia. Obecná analýza, založená na štúdiu programov a sekundárnej literatúry je v poslednej kapitole potvrdená aj empiricky – anketou, ktorej sa zúčastnili obyvatelia Hamburgu. Tá potvrdila, že hlavný dôvod úspechu strany je práve jej volebný program a charakter ako strany protestu, pacifizmu a sociálnej spravodlivosti.

Dnes je die LINKE na najvyššej politickej pozícii akú kedy dosiahla. Otázkou do budúcnosti je, či si strana dokáže udržať svojich voličov. Veľa ľudí jej odovzdalo svoj protestný hlas a je otázne, čo sa stane po skončení hospodárskej a súčasnej dlhovej krízy a zlepšení ekonomickej situácie. Pokiaľ sa zvýši zamestnanosť aj bez ďalších opatrení ľavice, je pravdepodobné, že voliči sa priklonia naspäť k SPD, od ktorej si die

LINKE požičala hlasy. Druhým ohrozením pre stranu môže byť jej heterogénnosť, čo sa dnes javí ako výhoda – pretože strana je schopná absorbovať viacero názorových prúdov. Tá môže stranu ochromiť ako sa to stalo u PDS pred voľbami v roku 2002. Vývoj v rokoch 2011 a 2012 oslabenie die LINKE naznačil. Strana sa musí do budúcnosti ešte viac programovo vymedziť, aby si bola schopná udržať stálych voličov. Spoliehať sa na súčasných nezamestnaných a dôchodcov na východe krajiny nie je do budúcnosti vhodná ani udržateľná stratégia.

Summary

The Left party is one of the most observed parties in Germany, especially because of its ability to survive, which has been tested for several times. However its predecessor, PDS, Party of democratic socialism, was believed to survive only for few years after the re-unification of Germany, it survived and became regional party of East German states. Due to the electoral failure of PDS in 2002 and the creation of WASG (Electoral alternative for work and social justice) in 2004 (because of the reforms of social system made by SPD government), two parties decided to cooperate in elections of 2005, gaining more than 8% of votes, and eventually to merge in 2007. Many thought that this success was achieved only because of the character of the party as a new and protest party, but die LINKE repeated the electoral gain in 2009, with more than 11% of votes. This guaranteed the position of the party in the German political system, which is now five-party system including the Left party as one of the key players. Die LINKE is successful also at the state level: it has gained parliamentary representation in several states in West German states after 2007. This is explained by the example of Hamburg as a special case in western Germany. Where could we see the reasons for these achievements? Why has party established itself in old federal states? These topics introduce the basic research questions of this thesis.

The reasons for the electoral success at state and federal level are based on several factors. The first is the changed political and social system in Germany, mainly after the financial crisis of 2008. Reforms of social system Hartz IV in 2004 caused that SPD (social democratic party of Germany) lost its voters and these casted their votes to the Left party. The second reason is the changed character of the party – Left party is no longer the regional party of East German states as its predecessor PDS was, it is a new party of protest against capitalism, party of social justice and pacifism. Also the electoral and membership base has changed: now it is a party of unemployed and it includes several factions. This fact allows the representation of many views in one party. When looking at the achievement in Hamburg, there are various explanations of why the party was successful there. The first is the character of the party: in 2008, it gained more than 6% of ballots and was mainly regarded as a party of protest and social justice. The Left party reflected these facts in the electoral program of 2011; main topics

were social equity, pacifism, return of German soldiers from Afghanistan, home building and building of facilities for children and youth.

The theoretical analysis of the electoral success of the party is supported also empirically – with survey (through google documents), which took place in Hamburg from 13.3. – 14.4. 2012. It supported the presumption that the party is successful because of its character as a party of social justice, protest and pacifism. Also it affirmed the fact that the success of the party was strongly influenced by the social and economic situation in Germany after the financial crisis. Left party is now successful in the whole federal republic. However there are problems connected to the intra-party conflicts and the vagueness of its program. Party should focus on solving these issues; otherwise they could undermine its position in the German party system.

Použitá literatúra

Literatúra

Banaszak, Lee Ann a Dörschler, Peter. „Voter Support for the German PDS over time: Dissatisfaction, ideology, losers and east identity.” *Electoral Studies* 26(2007), 359-370.

Coffé, Hilde a Plassa, Rebecca. „Party Position of Die LINKE: A continuation of the PDS? *Party Politics* 16 (2010), 721-735.

Dambroth, Rüdiger. „Parlamentarische Bündnisbestrebungen von SPD und PDS im Wahljahr 1998.“ *Politische Studien* 49(1998), 28-39.

Ekman, Joakim a Linde, Jonas. “Communist Nostalgia and the Consolidation of Democracy in Central and Eastern Europe.” *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 21 (2005), 354-374.

Hildebrandt, Cornelia. „Die LINKE in Germany.“ v *The Left in Europe: Political Parties and Party Alliances between Norway and Turkey*.ed. Cornelia Hildebrandt a Brigit Daiber, 130-142. Brussels: Rosa Luxemburg Foundation, 2009.

Hiller, Phillip. *Was gelingt der PDS?* Hamburg: Universität Hamburg (dizertačná práca, vedúci Prof. Dr. Peter Raschke), 2009.

Hough, Dan a Koss, Michael. “A Regional(ist) Party in Denial? The German PDS and its Arrival in Unified Germany.” *Regional and Federal Studies* 19(2009), 579-593.

Hough, Dan a Koss, Michael. „Populism Personified or Reinvigorated Reformers? The German Left Party in 2009 and Beyond.“ *German Politics and Society* 27 (2009), 76-91.

Hough, Dan, Koss, Michael a Olsen, Jonathan. *The Left Party in Contemporary German Politics*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2007.

Hough, Dan, Koss, Michael a Olsen, Jonathan. *Left Parties in National Governments*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2010.

Hough, Dan. „Lurch to the Left or a Spot of Shadow Boxing? The Left Party’s New Programme and its Implications for Governing Germany.” *Foreign&Domestic Policy*, 28.11.2011.

Hough, Dan. „The Programmatic Development of the Eastern German PDS: Learning What from Whom and Under What Conditions?“ v *Learning from the West?*

ed. Dan Hough, William E. Paterson a James Sloam, 142-160. New York: Routledge, 2006.

Hough, Dan. *The Communist Successor Parties of Central Europe: Challenges and Opportunities*. Berlin: Rosa Luxemburg Foundation, 2003.

Hough, Dan. *The Fall and Rise of the PDS in Eastern Germany*. Birmingham: University of Birmingham Press, 2002.

Ishiyama, John a Bozóki, András. "Adaptation and Change: Characterizing the Survival Strategies of the Communist Successor Parties". *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 17(2001): 32-51.

Kopeček, Lubomír a Hloušek, Vít. *Rudí a Růžoví. Transformace komunistických stran*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2002.

Lachmann, Guther. "Wie die LINKE wächst." *Welt am Sonntag*, 4.5.2008, 1.

Messinger, Sören a Rugenstein, Jonas. „Der Erfolg der Partei die Linke: Sammlung in programmatischen Nebel.“ v *Patt oder Gezeitenwechsel? Deutschland 2009*. ed. Felix Butzlaff , Stine Harm a Franz Walter, 67-93. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2009.

Meuche-Mäker, Meinhardt. *Die PDS in Westen 1990-2005*. Berlin: Karl Dietz Verlag, 2005.

Neu, Viola. *Das Janusgesicht der PDS: Wähler und Partei zwischen Demokratie und Extremismus*. Baden-Baden: Nomos Verl.-Ges., 2004.

Olsen, Jonathan. „Německá PDS: mezi východem a západem.“ v *Rudí a růžoví*, ed. Lubomír Kopeček a Vít Hloušek, 66-79. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2002.

Olsen, Jonathan. „The Dilemmas of Germany's PDS.“ *German Policy Studies/Politikfeldanalyse* 2 (2002), 197-220.

Šmidrkal, Václav. "Stesk po diktatuře? Na prahu třetího desetiletí východoněmecké „Ostalgie“. " *Dějiny a současnost* 34 (2012), 14-17.

Vail, Mark I. a Bowyer, Benjamin T.. „Poverty and Partisanship: Social and economic resources of support for the far Left in contemporary Germany.“ *Comparative European Politics* (2011), 1-20.

Ziblatt, Daniel. "The Adaptation of Ex-Communist Parties to Post-Communist East Central Europe: a Comparative Study of the East German and Hungarian Ex-Communist Parties." *Communist and Post-Communist Studies* 31(1998): 119-137.

Elektronické zdroje

Bundessatzung der Partei Die LINKE. Navštívené 24.4.2012 na <http://www.die-linke.de/nc/partei/dokumente/bundessatzungderparteidielinke/>.

Bundeswahlleiter – Výsledky posledných volieb do zemských parlamentov, navštívené 27.4.2012 na

http://www.bundeswahlleiter.de/de/landtagswahlen/ergebnisse/downloads/ltw_letzte_ergebnisse.pdf.

Bundeswahlleiter – Výsledky volieb do zemských parlamentov, navštívené 26.4.2012 na

http://www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/BTW_BUND_09/veroeffentlichen/BTW09_Heft1_Gesamt_Internet.pdf.

Das Program der Linkspartei.PDS. Navštívené 24.4.2012 na
<http://archiv2007.sozialisten.de/partei/dokumente/programm/index.htm>.

Hartwig, Michael, „Wer wählt die LINKE?“ (analýza volebných výsledkov Die LINKE v Hamburgu z volieb do zemského parlamentu v roku 2008), Navštívené 29.4.2012 na

http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Buergerschaftswahl_HH08.pdf.

Hoff, Benjamin-Immanuel a Kahrs, Horst. “Die Ergebnisse der Hamburg-Wahlen am 20. Februar 2011 – Wahlnachtbericht und erste Analyse.“ Navštívené 30.4.2012 na

http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publikationen/2011_HH_LTW_Wahlnachtbericht_v2.pdf.

Konrad Adenauer Stiftung: Dr. Viola Neu. Navštívené 12.5.2012 na
<http://www.kas.de/wf/de/37.61/>.

Program strany Die LINKE, prijatý 21.-23. 10.2011 v Erfurte, navštívené 28.4.2012 na http://www.die-linke.de/fileadmin/download/dokumente/englisch_die_linke_programm_erfurt.pdf.

Rosa Luxemburg Stiftung: Cornelia Hildebrandt. Navštívené 12.5.2012 na
<http://www.rosalux.de/gesellschaftsanalyse/specials/institut-fuer-gesellschaftsanalyse/cornelia-hildebrandt.html>.

Spolkový volebný sprievodca/ Bundeswahlleiter, dostupné na
<http://www.bundeswahlleiter.de>.

Spolkový volebný sprievodca: Bundeswahlleiter, Wahl zum 16. Deutschen
Bundestag am 18. September 2005, navštívené 24.4.2012 na
http://www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/fruehere_bundestagswahlen/btw2005.html.

Volebný program strany Die LINKE: „Für ein soziales Hamburg!“, navštívené
30.4.2012 na <http://fuer-ein-soziales-hamburg.de/programm/wahlprogramm.html>.

Výsledky volieb do zemského snemu v Hamburgu 2011, navštívené 30.4.2012
na
<http://www.bundeswahlleiter.de/de/landtagswahlen/ergebnisse/downloads/lwhamburg2011.pdf>.

Zoznam príloh

Príloha 1: Úspešnosť die LINKE (anketa)

Prílohy

Príloha 1: Úspešnosť die LINKE (anketa)

Jedná sa o autorkou vytvorenú anketu cez google dokumenty, odpovedalo na ňu v období 13.3 – 14.4.2012 20 respondentov z Hamburgu.

otázky:

1. Die LINKE hat im Jahr 2009 in Bundestagswahlen ein gutes Wahlergebnis erreicht, nämlich 11,9% in den Zweitstimmen, das ist um 3,2% mehr als im Jahr 2005. In Hamburg hat die Partei 11,2% erreicht, die Differenz zu 2005 beträgt 4,9%. Wo sehen Sie die Ursachen für diesen Erfolg? Warum war die Partei gerade in diesem Jahr so erfolgreich?

2. Auch in den Landtagswahlen war die Partei erfolgreich - in 2008 und auch 2011 hat sie 6,4% erreicht (im Jahr 2001 war diese Nummer bei 0,4%). Trotzdem liegt die Unterstützung bei den Landtagswahlen nur bei der Hälfte von Bundestagswahlen. Wo sehen Sie die Unterschiede zwischen Bundestagswahl und Landtagswahl und die Rolle der LINKEN in beiden?

3. Warum würden Sie für die LINKE stimmen? (zum Beispiel: Weil sie eine Protest-Partei darstellt oder weil Sie glauben, dass die Partei ein gutes Wahlprogramm und Ideen hat?)

4. vek

5. vol'by – hlasovali ste v posledných vol'bách pre die LINKE?

6. členstvo v strane

7. vzdelanie

8. sociálne zaradenie – kam sami seba zaraďujete?

Odpovede sú radené podľa nasledujúcich kritérií: či respondenti sú členmi strany a hlasovali za die LINKE v posledných vol'bách, potom zoradené podľa veku, vzdelania a sociálneho zaradenia.

Respondenti sú členmi strany, hlasovali pre stranu:

18-25r., univerzita, vyššia stredná trieda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Die letzte Regierung war eine große Koalition, auch im Wahlkampf haben sich	Ich glaube in Hamburg ist es schwieriger, die Politik der Bürgerschaftsfraktion	Es gibt nie DIE EINE richtige Partei. Für mich sind drei Aspekte wichtig:

<p>CDU und SPD nicht wirklich alternativ dargestellt (besonders deutlich am Kanzlerduell zwischen Steinmeier und Merkel). Viele BürgerInnen wollten eine wirkliche Alternative zur herrschenden Politik, waren unzufrieden mit der Arbeit der großen Koalition und haben sich deshalb für die LINKE entschieden. Auch war DIE LINKE die einzige Partei, die sich von den anderen in den wichtigen Themen abgegrenzt hat: Afghanistan-Einsatz, Hartz4 Gesetze usw.: Hier gab es einen breiten Konsens zwischen den Parteien der CDU, SPD, FDP und Grüne, nur die LINKE hat andere Positionen vertreten. Deshalb hat die Linke auch solch einen Erfolg gehabt. Heute sind SPD und Grüne ebenfalls in der Opposition, weshalb sie sich entgegen ihrer Regierungszeit mit linken</p>	<p>der Linken den Menschen zu vermitteln. Viele Menschen haben bei der Bundestagswahl ihre Stimme der Linken gegeben, da sie ihre Positionen in den oben genannten Themen (Hartz4, Afghanistan-Einsatz etc.) unterstützen. Bei Landtagswahlen stehen immer andere Themen im Vordergrund. Auch bei diesen Landesthemen hat die LINKE richtige und deutliche Alternativen, es ist aber schwerer diese zu vermitteln. Zudem ist DIE LINKE noch neu im Hamburger Parlament, viele wählen SPD oder CDU, da sie denken mit einer Stimme an die LINKE "verschenken" sie ihre Stimme. Dann wählten viele doch lieber SPD und Olaf Scholz, damit bloß Ahlhaus nicht wieder Bürgermeister wird. Diese nicht immer sinnvolle Denkweise ist nur schwer zu widerlegen, Deshalb kann die LINKE</p>	<p>1.) Frieden kann nicht durch Krieg geschaffen werden. Wir müssen uns dafür einsetzen, dass wir in einer friedlichen Welt leben, in einer Welt in der nicht die starken Wirtschaftsmächte Krieg gegen andere Länder führen, nur um wirtschaftliche Vorteile zu erhalten. 2.) Arbeit muss sich lohnen: Es läuft etwas falsch, wenn eine Person, die ihr ganzes Leben lang arbeitet am Ende im Alter noch Hart4 beantragen muss. Frauen und Männer müssen für die selbe Tätigkeit gleich bezahlt werden, genauso Menschen im Osten und im Westen. Wir brauchen eine soziale Politik mit einem Mindestlohn, damit jeder von seiner Arbeit leben kann und die Eigentumsverhältnisse gerecht geregelt werden. Zur Zeit verdienen wenige Leute sehr viel (unrealistisch viel) und sehr viele Leute sehr wenig</p>
--	--	---

<p>Positionen profilieren. Deshalb finden sie wieder zulauf und die LINKE nimmt wieder etwas ab. Auch ist die starke Personaldiskussion und die vielen "internen Probleme", die DIE LINKE zur zeit hat, ein Grund, warum sich viele lieber den anderen parteien zuwenden.</p>	<p>bei Bürgerschaftswahlen nicht die Ergebnisse der Bundestagswahl erzielen.</p>	<p>(unrealistisch wenig). Das muss sich ändern 3.) Gleiche Chancen für alle: Jedes Kind muss gleiche Chancen haben, egal welcher Herkunft oder welcher Hautfarbe oder welchen geschlechts. Im Moment ist dies nicht der Fall. Immer noch entscheidet das Elternhaus über den Werdegang des Kindes. Das zu ändern geht nur mit einer kostenlosen Kita-Versorgung, mit ordentlichen Ganztagschulen, einer Schule für alle Kinder (ohne unsoziale Trennung nach der vierten Klasse) und mit kostenlosen und qualitativ hochwertigen Unis. Diese drei Politikfelder die mir wichtig sind, sehe ich nur in der LINKEN verwirklicht. Deshalb bin ich Mitglied und engagiere mich in der LINKEN. Obwohl es auch Punkte gibt im Programm, die ich nicht mitfrage. Aber wie gesagt: Die perfekte Partei gibt es nicht :)</p>
---	--	---

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Durch den Beginn der kapitalistischen Krise 2008, die bei der Bundestagswahl 2009 im Bewusstsein der Bevölkerung noch nicht durch den vorübergehenden "Aufschwung" in Deutschland verdeckt war	Es gibt verschiedene Faktoren für den Unterschied, zum Beispiel den Zeitpunkt der Wahl (2008 vor Ausbruch der Krise, 2011 im "Aufschwung") oder das Charisma bestimmter BundespolitikerInnen (z.B. Lafontaine, Gysi) das vor allem bei Bundestagswahlen wirkt.	Weil die Arbeiterklasse eine Partei braucht, die ihre Interessen vertritt und die LINKE in Deutschland den einzigen gesellschaftlich relevanten Ansatz in diese Richtung darstellt.

25-30r., univerzita, pracujúci

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Weil sie als einzige neu gegründete partei den kleinen mann vertritt und gegen sozialraub ist	Hamburg ist traditionell spd-land und die menschen haben nach schwarz-grün vergessen, dass die spd hier korrupt war. cdu-gal hat soviel mist gebaut, dass die spd in der opposition so tun konnte, als wäre sie die ruhige und vernünftige partei	Es ist wieder bewiesen, dass die krise des kapitalismus viele probleme für die menschen bringt. die anderen partieien sind alle gleich, deshalb ist nur die linke wählbar.
DIE LINKE hat bei dieser Wahl von ihrer anfänglichen Beliebtheit aufgrund ihrer vier Basisforderungen, der noch relativ zurückhaltenden Berichterstattung der	Die Themen, die DIE LINKE auszeichnen (im Wesentlichen soziale Gerechtigkeit und Frieden) spielen landespolitisch keine Rolle. Außerdem ist der Landesverband in diesen Fragen im Vergleich zur	Weil sie (noch) die einzige Partei ist, die den Krieg in Afghanistan grundlegend ablehnt und in ihrem Grundsatzprogramm die Abschaffung des Kapitalismus verankert ist.

<p>bürgerlichen Presse und von der Hoffnung (vieler Mitglieder sowie WählerInnen) profitiert, DIE LINKE könne wirklich etwas zum Besseren bewegen. Außerdem war sie 2009 deutlich stärker vor Ort verankert, d.h. sie hatte Kontakte geknüpft, WählerInnen persönliche überzeugt usw.</p>	<p>Bundespartei personell und politisch schlechter aufgestellt. Außerdem wird DIE LINKE HH in ihrer Außendarstellung überwiegend von den Positionen ihrer Fraktionsvorsitzenden (Heyenn) wahrgenommen, die gegenüber den Bundesspitzen über weniger Charisma und weniger abgrenzbare Positionen gegenüber den anderen Parteien verfügt. Die Differenz ist vor allem zur SPD und zu den Grünen nur anhand von Spezialkenntnissen zu erkennen. Außerdem verfügt DIE LINKE HH gerade in "ihren" potentiellen WählerInnenhochburgen über keine bzw. nur geringe Anbindung an die Bevölkerung, so dass die ohnehin rechts dominierte Presseberichterstattung in der Hansestadt nicht durch persönliche Kontakte ausgeglichen werden kann. Die konfrontativeren Parts</p>	
---	---	--

	<p>ihres Programms (v.a. bei der Wahl 2011) wurden nicht nach Außen getragen, sondern weitestgehend verschwiegen. Dass das Ergebnis von 2008 2011 wiederholt werden konnte, ist laut mehreren Studien außerdem maßgeblich auf die Kandidatur drei junger KandidatInnen zurückzuführen (Canzu Özdemir, Christin Bernhold und David Schultz). Sie haben der LINKEN HH den Zugang zu jungen WählerInnen ermöglicht, den sie bislang nicht hatte, so dass die Verluste bei anderen Wählerschichten kompensiert werden konnten.</p>	
--	--	--

25-30r., stredná odborná škola s maturitou/gymnázium, študent

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Hauptsächlich weil eine "große Koalition" aus CDU/CSU und SPD regierte. Viele SPD-Wähler waren damit nicht zufrieden. Außerdem war die Partei erst seit 2007 vereinigt. (2005 bestand Die Linke noch aus PDS)	Die Bundespolitiker Gysi und Lafontaine sind die Stars der Partei. Die Hamburger Linken-Politiker sind vergleichsweise wenig bekannt. Außerdem gab es bei der Bundestagswahl viele "Leihstimmen" von	Mich bewegt der konsequente Einsatz für Bildungsgerechtigkeit, das Anprangern neoliberaler Misserfolge und die konsequente Ablehnung von Kriegseinsätzen. In der Tradition der Arbeiterbewegung

und WASG.) Diese Vereinigung strahlte Entschlossenheit aus.	SPD-Anhängern. In Hamburg war die SPD aber in der Opposition und dementsprechend gab es weniger Unzufriedenheit mit der SPD.	verkörpert Die Linke heute die echte Sozialdemokratie.
---	--	--

30-39r., stredná odborná škola s maturitou/gymnázium, nezaradené

1. otázka	2. otázka	3. otázka
-	-	Wahlomat

40-49r., univerzita, stredná trieda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Gravierendes Versagen der Arbeitsmarktreformen der Regierung (2005 Hartz IV), soziale Ungleichheit wächst weiter an, das Motto "die Reichen werden immer reicher, die Armen immer ärmer" ist in allen Gesellschaftsschichten evident, die LINKE steht insbesondere für die soziale Gleichheit und Gerechtigkeit, die Identifikation mit diesen Zielen wächst, insbesondere in den sozial benachteiligten Schichten	-	Gleichstellung der Frau in allen Belangen

50-59r., univerzita, úradník

1. otázka	2. otázka	3. otázka
DIE LINKE war zu dieser Zeit eine neue Partei die sich auf die soziale Frage	DIE LINKE existiert in den Augen der Bevölkerung v.a. im TV oder in der	Gegen eine Wahl der LINKEN spricht die nicht tatsächlich vollzogene

fokussierte. Sie erreichte sowohl die kritische Intelligenz, als auch Beschäftige, gerade gewerkschaftlich aktive und sogar einen merkbaren Teil der ausgegrenzten Menschen. Politisch reichte das Spektrum von Reformorientierten ehemaligen SozialdemokratInnen bis zu Linksradikalen. Eine Zusammenarbeit dieses Spektrums schien möglich.	Presse. In den Ländern bzw. bei alltäglichen Auseinandersetzungen ist die Partei nicht erlebbar, zumindest nicht positiv. DIE LINKE hat es nicht verstanden gezielt und bewusst Personen in den Städten und Ländern aufzubauen die mit den Zielen der Partei identifiziert werden.	Trennung von den Systemen in der DDR bzw. der SU, ihre Präsentation durch v.a. männliche alte Führungsfiguren und der unsägliche Umgang untereinander. Für die Wahl der LINKEN spricht, dass es zu ihr keine tatsächliche Alternative gibt.
---	--	---

50-59r., univerzita, veda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
-	-	Weil sie die einzige Partei ist, die nicht vom Grosskapital gesteuert ist

50-59r., stredná odborná škola s maturitou/gymnázium, úradník

1. otázka	2. otázka	3. otázka
1. bezahlbarer Wohnraum, 80.000 Wohnungen in Hamburg bauen. Ökologische Themen bringen wir mit voran. Die Menschen haben gemerkt, dass sie die Zeche für die Krise zahlen sollen, die Verursacher aber verschont bleiben. Das sagt nur DIE LINKE.	Die Wahlbeteiligung ist bei Landtagswahlen immer etwas niedriger als zum Bundestag. Wir konnten in Hamburg keine weiteren Nichtwählerinnen und Nichtwähler gewinnen. Obwohl wir dabei am besten im Vergleich mit anderen Parteien abschneiden. Ursache	Nur DIE LINKE. hat soziale Gerechtigkeit nicht nur im Programm, sondern setzt sie auch um, so weit sie kann. Im Parlament sind wir in der Minderheit, aber in Zusammenarbeit mit der außerparlamentarischen Opposition kann Druck geschaffen werden auf die Regierung.

deutlich!	vieler sozialer Einschnitte und Armut liegt in der Bundespolitik.	
-----------	---	--

60-69r., univerzita, vyššia stredná trieda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Bei der Bundestagswahl hat die LINKE in Hamburg 11,2 % der Stimmen erreicht . Die SPD lag bei der Bundestagswahl am Boden, hatte kien Chance, da wählen die Bürger nach Ihrem Gefühl und machen nicht das Kreuz bei der SPD, die nicht erste Wahl ist. Die SPD kann Stimmen von der LINKEN bekommen, wenn klar ist, daß die SPD Wahlen gewinnen kann, weil aufgeklärte, politsich Interessierte lieber die SPD in der regierung sehen als die KNONSERVATIVE CDU, die auch das Grosskapital vertritt, mithin die die Interessen der kleinen leute, die um Ihr Auskommen kämpfen müssen. Zudem war dDIE LINKE sehr präsent im Wahlkampf und hat glaubhaft gegen die	Bei der Bürgerschaftswahl ging es um die Regierungsfähigkeit der SPD. Da wollten die menschen im jedem Fall verhindern , daß nach 3 Legislaturperioden mit CDU Regierung jetzt die SPD regieren sollte. Da konnte man der Kleinen partei nicht zu lasten der SPD die Stimme geben . DFie CDU musste mit Sicherheit in die Opposition geschickt werden .	Die Partei streitet glaubhaft gegen die soziale Spaltung der gesellschaft. Diue Reichen werden immer reicher, und er Mittelstand hat es immer schwerer, zudem gibt es viuel zu viele Leiharbeit, Zeitarbeit, Arbeitslose, Hartz IV Empfänger. Die Linke kämft galubhaft für eine Unterstützung der sozial schwachen !, und steht für keine Auslandsaussätze der Armee. Sie ist nicht nur mit Worten friedenspartei.

demontage des Sozialstaates gekämpft. Dieses Politikprofil hat man der SPD, die ja mit der demontage des Sozialstaates auf brieter Front gebonnen hatte, HARTZ IV eingeführt hat, nicht mehr abgenommen.		
--	--	--

70-79r., stredná škola bez maturity, stredná trieda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Die LINKE war eine neue Partei mit sozialer Programmatik die sich deutlich von der anderen Parteien unterschied (Weg mit "Hartz IV", "...eine andere Politik ist nötig und möglich"). Sie war auch in der Rolle einer Protestpartei, ohne es zu sein, oder sein zu wollen. Die Stimmabgabe für die LINKE war ein Protest gegen die anderen Parteien.	Generell ist die Wahlbeteiligung bei Landtagswahlen niedriger als bei Bundestagswahlen. Das hat insbesondere bei kleinen Parteien, wenn keine besonderen Ereignisse eintreten, auch Auswirkungen auf das Wahlergebnis, die niedriger ausfallen.	Die LINKE ist die einzige Partei in Deutschland, die glaubhaft für soziale Gerechtigkeit und eine kompromisslose Friedenspolitik eintritt. Damit unterscheidet sie sich grundsätzlich von allen anderen Parteien.

Respondenti sú členmi strany, nehlasovali pre stranu:

50-59r., univerzita, podnikatel'

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Gute Sachthemen und ein geschlossenes Bild nach außen	Landespolitik wird bestimmt durch lokalpolitische Themen, die	Weil der Grundgedanke des gemeinwohlorientierten Denkens die Basis linker

	<p>von den Berliner Perspektiven erheblich abweichen können. Der Wähler unterscheidet doch sehr deutlich zwischen regionaler- und bundespolitischer Bedeutung.</p>	Politik ist
--	--	-------------

Respondenti nie sú členmi strany, hlasovali pre stranu:

18-25r., univerzita, stredná trieda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Soziale Ausgrenzung in Hamburg,, Modewähler, die von den Grünen zur Linken gewechselt sind	Bei Bundestagswahl geht es um mehr wirtschaftliche Fragen und um die Ausrichtung der sozialen Marktwirtschaft. Mit den Alternativen, die die Linke bietet, kann sie da besser punkten	Weil die Partei ein Wahlprogramm hat, was sich elementar von allen anderen Parteien unterscheidet. Weil sie die einzige wirklich linke Partei im Bundestag darstellt.

30-39r., stredná škola bez maturity, nezaradené

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Angst vor Schwarz-Gelb	kaum Unterschiede	Weil ich mehr Grundsicherung haben will!

Respondenti nie sú členmi strany, nehlasovali pre stranu:

18-25r., stredná odborná škola s maturitou/gymnázium, veda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Einzigste Partei, die Wirtschaftliche Prozesse mit dezidiert linken	Die Linke muss sich mit einem überhöhten ideologischen Krengehalt	Habe ich bisher nicht in Erwägung gezogen.

Inhalten zu erklären und lösen versucht.	Globalen Problemen zuwenden. Diese Diskrepanz scheint auf Bundesebene häufiger deutlich zu werden.	
--	--	--

18-25r., stredná odborná škola s maturitou/gymnázium, stredná trieda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Wirtschaftskrise hat zu viel Arbeitslosigkeit geführt	die Ziele, die sie auf den verschiedenen Ebenen vertreten	ich würde nie für sie stimmen, ihre Ziele und vor allem ihre Vorgehensweise ist für mich nicht akzeptabel

25-30r., univerzita, veda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
wirtschaftskrise,links extremismus	bei Landtagswahlen werden die Kandidaten als erstes gewählt,auf die zweite Stelle kommt die Partei	ich will ein politisches welt untergang sehen,egal was naher kommt..
Protestwahl und Unwissenheit	Da es protestwähler sind und viele keine Ahnung haben, wir die LINKE gewählt. Einen Unterschied zwischen Bundestags und Landtagswahlen sehe ich nicht.	Ich würde niemals die LINKE wählen!

25-30r., stredná odborná škola s maturitou/gymnázium, stredná trieda

1. otázka	2. otázka	3. otázka
Im Jahr 2009 profitierte die Partei "Die Linke" - ebenso wie die FDP und das Bündnis 90/Die Grünen - von der anhaltenden Schwäche phase der so	Dass die Partei "Die Linke" in den so genannten alten Bundesländern immer mehr Fuß fasst, liegt sicherlich auch an dem Umstand, dass sie für die anderen Parteien	Auf Grund meines freiheitlich-liberalen Weltbildes stellt die Partei "Die Linke" keine Wahlalternative für mich dar.

<p>genannten Volksparteien CDU und SPD, vom Absturz der Sozialdemokraten mit einem Verlust von elf Prozent natürlich aus inhaltlichen Gründen sogar noch mehr. "Die Linke" vermag es - zumindest auf Bundesebene - vornehmlich durch Polemik und glänzende Rhetorik eine Alternative zu den anderen im Bundestag vertretenen Parteien zu suggerieren, ohne Regierungsverantwortung auch in näherer Zukunft übernehmen zu müssen. Demnach kann es sich die Partei und ihre Spitzendpolitiker leisten, die in der deutschen Gesellschaft vorhandene Neiddebatte weiter zu schüren und Positionen zu vertreten, die zu ihrem sozialistischen Weltbild passen, der Politik der Bundesrepublik aber an zentralen Punkten eigentlich entgegen stehen. Darüber hinaus besitzt die Partei "Die Linke" in den so</p>	<p>keine Koalitionsalternative darstellt und demnach auf reine Oppositionsarbeit setzen kann und in dieser aufgeht, wie dies auf Bundesebene der Fall ist. In den so genannten neuen Bundesländern ist die Partei regierungsfähig, hat sie dort doch mitunter moderatere politische Ansätze als in Westdeutschland, mit denen sich die Sozialdemokraten in der Regierungsverantwortung einverstanden erklären können. In Hamburg selbst hat die Partei insbesondere von der gescheiterten schwarz-grünen Regierung profitiert, durch eigenes Profil wusste "Die Linke" keineswegs nachhaltig zu überzeugen.</p>	
---	---	--

<p>genannten neuen Bundesländern eine mitunter tiefe Verwurzelung, die durch Regierungsbeteiligung auf Landesebene durchaus gestärkt wird. Die Partei hat sich auf Bundesebene als Protestpartei etabliert und zudem den uneingeschränkten Pazifismus von den Grünen geerbt. Darüber hinaus steht sie im kritischen Verhältnis zu supra- oder internationalen Organisationen, die auch in weiten Teilen der deutschen Bevölkerung eher schlecht gelitten sind. Programmatisch kann sie Themen anders angehen als die anderen im Bundestag vertreten Parteien und auch Vorschläge anbringen, die sich finanziell gesehen nicht oder nur äußerst schwerlich umsetzen ließen. So lässt sich Politik für "den kleinen Mann", aus dem sich der Wähler der Linkspartei meist rekrutiert (Arbeiter, sozial Benachteiligte,</p>		
---	--	--

Arbeitslose) natürlich gut propagieren, ohne dass man sich sorgen müsste, bei der Umsetzung zu scheitern und seine Wähler zu enttäuschen.

Zusammengefasst liegt die Stärke der Partei "Die Linke" auf Bundesebene an ihrer Position innerhalb des Parteiengefüges und an der fortwährenden Schwäche ihrer Konkurrenz.